

MC
202.837

Ónody Magdolna

TALÁLKOZÁSOK UTAZGATÁSAIM

Önny Nagdolna TÁJLAKOZÁSOK UTAZGATÁSAIN

MIKÉNT KÖZÖLT A KÖZÖSSÉGNEK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

TALÁLKOZÁSOK
UTAZGATÁSAIM

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ónody Magdolna

TALÁLKOZÁSOK

UTAZGATÁSAIM

OSZK

Nemzeti Széchenyi Könyvtár

MC 202.837

2014

© Ónody Magdolna, 2014
Minden jog fenntartva

A borítón lévő fotó Péter Imre ajándéka.

ISBN 978-963-08-8927-8

Készítette:

 Könyvműhely.hu
PARTNER A KÖNYVKIADÁSBAN

TALÁLKOZÁSOK

Tetétlen kettő is van állítólag az országban. A szülőfalum szomszédjában levő Tetétlenről ezt írta egykor Zoltai Lajos, a debreceni nagy tudású muzeológus, hogy: „Hajdúvármegye legkisebb községei közé tartozik Tetétlen, harmadfelezer kálvinista lakosával.

Fél órányira fekszik Kabától, négy órányira Debreczentől, ha jó vérű táltosok vannak a kocsiba fogva.”

„A kastély, amelyhez a falu keleti részén 60 holdas park tartozott, 1841. óta volt a Zichy család tulajdonában. Gróf Zichy Ferenc vásárolta meg 300.000 forintért Komáromy György földesúrtól. Majd fiára, Lipótra szállt a birtok, tőle Sándorra, a Géza testvérbátyjára, s az osztályozáskor jutott Zichy Géza tulajdonába.”

Zichy Géza 14 éves korában elvesztette jobb karját egy szerencsétlen vadászat alkalmával. Elhatározta, hogy ennek ellenére megtanul élvezhető szinten zongorázni. Ebben Liszt Ferenc lett a segítője, tanítója, majd barátja idős korára. 1883 őszén látogatta meg Zichy Gézát Tetétlenben, majd 1884. november elsején szállt le a vonatról a kabai állomáson, hogy diadalútnak beillő fogadtatás után 3 hetet töltsön a kastély vendégszobájában. Itt egy fekete zongora állt rendelkezésére, amelyen intarziás mintában szerepel Liszt Ferenc neve. Beregszászi nevű mester az ő számára

készítette. Ezen a hangszeren hangversenyt is adott a tetétleniek és a környéken élő tisztelői számára. (1. 2. 3.)

(Dr. Környei Attila ajándéka)

Reggelenként abbé ruhában áthaladva a kastély kertjén misézett a kápolnában, amelynek díszes berendezése eltűnt a második világháború veszteségei között, a kastély értékes bútoraival együtt. A zongora előbb Debrecenbe került az 1936-os árverés következtében, majd Sopronba, a Liszt Ferenc múzeumba. Most a nagycentki kastélyban óvják az idő romboló hatásától. A tetétleni kastély kertjében még életben van az a nagy fa, amelyik alatt állítólag Liszt Ferenc is pihent. Emléktáblát a kastély falára helyeztek el, mivel a vendégház előbb kocsmává alakult a háború után. Az egyszerű falusi emberek szívükbe zárták az idős mestert, aki házigazdaként gondoskodott vendégei apraja- nagyjáról. Egy idős paraszt ember így búcsúzott tőle: „Hogy hogyan hínak, Uram, azt megmondta a méltóságos grófunk, hogy mit tudsz, azt meg-

mutattad, de hogy ki vagy, uram, azt csak mi, szegény népek tudjuk; kívánjuk is, hogy áldjon meg az Úristen. „ (4.)

Liszt Ferenc városi tartózkodásai során a magyar zenéből inkább a cigányzenét hallhatta. Sopronban háromszor adott hangversenyt. Először 9 éves korában, másodjára 1840. február 18-án, egyik irodalom szerint a városi kaszinó nagytermében, mások leírása szerint a Stornó házban volt a nagy esemény. „Ezen a hangversenyen részt vett a közönség soraiban Petőfi is, akkor még mint Petrovics Sándor soproni közkatona; polgári ruhát a barátai szereztek neki, az engedélyt azonban már neki

Kápolna (Dr. Nagy Miklós ajándéka)

kellett volna kérni; mivel ezt elmulasztotta, a civil ruhával pedig a „függelemsértést még tetézte is, áristom lett a műélvezet vége. Petőfinek mindenesetre megérte. Lisztnek rajongó híve volt.” (A kölcsönruhát állítólag Orlaitól kapta). (4.)

Aztán pár évtized múlva Liszt szerzett zenét a Petőfi emlékére. A hét darabból álló Magyar Történelmi Arcképcsarnok még kiadatlanaként szerepel a Liszt a Mienk című könyvben. Hatodik tagja szól Petőfiről, illetve ennek megírására a Jókai Mór által szerzett kicsit félelmetes hangvétellű: Holt költő szerelme című vers ihlette meg Lisztet, még 1870-ben. A dallamot nem hallottam még, de ismerve Jókainak a Szendrey Júliáról alkotott elmarasztaló véleményét, nem lehet vidám vagy hősie hangvétellű szerzemény. Aligha tudhatott arról, hogy Júlia anyagi és erkölcsi támasz nélkül maradt özvegyen, otthontalanul és minden tovább-

bi mozgásához az országon belül is új útlevelet kellett szereznie, mert a régi lejárt. Ehhez pedig olyan úton juthatott volna az utazását szükségessé tevő időben, ami nem szolgálta volna női éréneinek dicsőségét. Vagy a börtön kínálkozott másik megoldásként, amit nem akart választani.

Másik nagy találkozás nagyjaink között Munkácsy festménye (melyet nemrég ismeretlen festő műveként hirdettek egy árverésen), Petőfi búcsúja a szülői háztól, 1866-ban készült. Gyerekkoromban csaknem minden idős, nemes ember szobájának fehérre meszelt falán díszlett belőle egy-egy papírlenymat. Munkácsy és Liszt Ferenc között később baráti kapcsolat szövődött. Az idős zeneszerzőt Colpachon látta vendégül a festőművész, itt készült róla az utolsó festmény. 1886. július 20-án hagyta el Liszt a colpachi kastélyt, mert lányának megígérte, hogy visszatér az ünnepi játékokra Bayreuthba. „A vonaton erősen meghűlt, mert útitársaira való tekintettel megengedte, hogy az éj folyamán a kocs ablakait nyitva hagyják.” Nagy akaraterővel még igyekezett részt venni a zenei rendezvényeken, de már nem épült fel a betegségből. „Mire a festményen a festék megszikkadt, Liszt szíve megszűnt dobogni.” (4.)

BESSENYEI GYÖRGY, A TUDÓSÍTÓ

Csendes környezetben, a Tisza szomszédságában állt a szülőháza. A körülötte levő természetből sokat figyelhetett meg gyermekkorában, azért tudott olyan szép sorokat írni a Tiszáról is.

A Tiszának reggeli gyönyörűsége című versében így láttatja velünk a körülötte levő tájat:

Csendes környezetben, a Tisza szomszédságában állt a szülőháza. A körülötte levő természetből sokat figyelhetett meg gyermekkorában, azért tudott olyan szép sorokat írni a Tiszáról is.

*„Az ég boltozatját kékszín táblájával
Tüzesedni láttam napunk sugarával.
Mosolyodni kezd az hajnal világunkra,
Világosságot nyújt zsibbasztó álmunkra.
Az éjjeli ködök gőzölögni kezdnek,
Hegyeknek tövibe s völgyekbe rejteznek.*

.....

*Nagy természetünkben kacagni kezd minden
Melynek nagy lármája elkezdődik rendben:
Zendülnek az erdők sokféle hangokkal,
Szólnak madarai a víg vadászokkal”
„Csendesen állottam, mindennek örülvén”*

Sokgyermekes családban nevelkedett. A fiútestvérek közül ő került el Bécsbe, Mária Terézia testőrségébe, szerencsénkre. Itt nem pocsékolta el az idejét csak a szórakozásra, igyekezett beépíteni mindent, amit hiányosnak érzett a műveltségében. (5. 6.)

Hazajövetele után Bakonszegen telepedett le, az akkori Pusztakovácsiban. Ott jártamkor hóolvadás után voltak a csodálatos bihari termőföldek, s ahogy beszívtam a természet megújulását ígérő tiszta levegőt, Bessenyei sorai jutottak eszembe:

*„A tavaszi szagok orromba ütköztek,
Melyeket magokkal hordoztak a szelek.”*

S ahogy a falusi reggelekről tudósít, ezek ugyanilyenek voltak még az én gyerekkoromban is.

... „A csordások kürtölése, pásztorok sikkangatása, szolgálóknak kiabálása, futkosása láttatott, hallatott minden felől! Fűvet, fát, rajtok összefutott harmat gyöngyszínében mutatott, ... Minden ragyogott, tündöklött...”

„Városok, faluk, felemelkedett tornyok láttattak széjjel a messze térjeken és ligetek között” – írja a környezetéről.

Szerényen élt a bihari birtokán. A magyar nyelvben ugyan úgy gyönyörűségét lelte, ahogy mi is. Melyik nyelvnek is lehetne több édessége, méltósága, mélysége és könnyű kimondása, mint a magyarnak? – kérdezi. (6.)

Ezen a nyelven tudósít a városi életről is, Debrecenből.

a Nyíregyházi Főiskola aulája

*„Debreceni piac! Ó, te boldog térség!
Hol, mint tenger, habot hány a sok eleség,
Hol a búzakenyér, mint a határdombok
Egymás mellett, sorra, úgy mutatják magok.
Gyümölcs, sült, főtt étel, itt mind véghetetlen,
Eszköz, termés szerszám, máshol lehetetlen.”*

Az 1802-es évi nagy debreceni tűzvésznek is tudósítója volt a Debrecen siralma című versében:

*„Egekig csapkod már a nagy tűznek lángja
Ölelé a tornyot!... melegszik harangja.
Szelek közt szörböli rémítő ürege
A lángot, gyomrába és hevül hidege.” (6.)*

Bakonszegi magányát idős, beteges korában Bessenyei Anna, a gávai költőnő osztotta meg vele, és gondozta őt. Először a kertjében temették el a költőt kedvenc almafája alá, (7.) végső nyugalomra a nyíregyházi temető kapuja melletti sírba helyezték. Talán túl nagy a csend körülötte itt, magányos a síremléke, pedig a városban sok helyen felbukkan a neve iskolákban, köztéri szobron.

TÓTH ÁRPÁD ÉS A NAGYERDŐ

Ismerte Debrecent, a várost, kisebb tudósításokat írt ő is, csak egy későbbi korból. Ezt jegyzi fel az akkori társadalmi életnek a Bikában zajló mozzanatairól:

*„....Mert, istenem, ugyan mit ér,
A tripoliszi csatatér
Ahhoz képest, ahogy kinéz
Hajnal felé a vén Bika,
Mikor lezajlik Debrecenben
A bálók legzajosbika?
Taposott tyúkszem, rongyolt gallér,
Tört pezsgőspalack, gyűrött gavallér,
Szívedben a mámor
Édes bután forr,
S mikor jön a fizetőpincér,
Kinyújtod az ujjad négy princér,
S elbosztonoznál, mint a kánfor.”*

Ismerte a gondokat is, hiszen nem volt egészséges. Tréfásan hiányolta az egyetem megalakulása után, hogy:

*„....Ó, árva egyetem...
...Mert nincsen néki karja,
Hej, hiányzik néki
Az orvosi karja.
... Ha isten úgy akarja,
A Kórházunkból impozánsan
Végre kinőhet majd magának is
Az orvosi karja.”*

Bizonyára szeretett Debrecenben lakni, de legjobban az erdőben érezhette magát, ha olyan szépen tudott róla írni. Talán mesélhet-
te az otthoniaknak, hogy a kis tisztáson, ha beragyognak a napsu-
garak a nagy fák ágai közt, ibolyát lehet szedni. Hogy a harmatos
hajnali fű között kosárnyi gombát is lehet gyűjteni. A Nagyerdő
jellegzetes, picit fanyar illatával tölti be a tájat. A csend megnyug-
tató. Ezt a hangulatot örökítette meg Erdő című versében.

„Körül

Minden csendesen, eltelten örül.

A napsütés vidám,

S a forró, sárga ragyogásban

Minden vén tölgy egy víg, élő titán:

Emeli barna karját

Frissen az áldott égbe,

A szent, illatos, teli kékbe,

S rengeti fürtjei zöld zivatarját.

.....

S körül

Minden csendesen, eltelten örül.

A tömzsi, lustán rezzenő hársak

Illatokkal kenik fénylő, póre testük.

.....

Jó így csendesen nézni a fákat,

Érezni a derűt, mely mindent áthat:

.....

*Oly jó így egyszer mélyen örülni,
Fáradt, szegény látásomat
Zöld pázsitkendőbe törülni.
Aztán lehúynyi a szemem egy percre,
Míg az élet kis, nyomorú perce*

*Ezer évvé ringatja magát,
S kinyitni aztán
S nézni ezer évvel öregebben,
Túl szerelmeken, búkon, bölcsen, szebben
A nap örökké fiatal
Nagy, zengő aranycsillagát!"*

A NIKLAI FALEVÉL

Niklára dédelgetően friss, tiszta időben érkezünk. A kertben izlése elrendezésben pompáztak a rózsák, a rózsaszín minden árnyalatában, azt az érzést sugallva, hogy a ház régi lakója ma is jól érezné magát itt. A szobákban nem volt semmi ódon benyomást keltő tárgy, csak finom és halk szépség, mint az idős hölgy mondataiban, ahogy végig vezetett bennünket a szobákon. Még az sem zavart, hogy az ide látogató iskolások lökdösődve kacarásztak. Ha csak egynek is eszébe jut évek múlva egy itt látott kép, tárgy vagy bútor, hátha érdeklődve olvas bele a versekbe? Hát ha megérzik, milyen csodálatos dolog az, hogy az öreg gesztenyefa, amit a gazda, Berzsenyi Dániel ültetett valaha és állítólag üldögélt is alatta, most nekünk terem? Egy falevél esett le róla a lányom közelében. Haza hoztuk, mint egy kincset, ami összeköt bennünket az elmúlt évszázadokkal.

IRODALOM:

1. Zoltai Lajos: Tetétlen
Zichy Géza album 25 éves írói és művészi jubileuma alkalmára
Szerk: Karczag Vilmos
2. Sonkoly István: Liszt Ferenc Hajdú-vármegyében
Déri Múzeum Évkönyve 1962-64
3. Barna Ferenc: Ki játszik Debrecenben Liszt Ferenc eladó zongoráján?
Hajdú-bihari Napló 1958. június 8
4. Liszt a Miénk 1936 Dante Könyvkiadó

5. Széll Farkas : A nagybesenyői Bessenyei- család története
Budapest, 1890. 19. p. 258-288. p.
6. Bessenyei György válogatott művei
Szépirodalmi Könyvkiadó, 1953
7. Harasztosi Csaba levele, Bakonszeg
8. Tóth Árpád: Debrecen szezonja c. vers

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

UTAZGATÁSAIM

TÁTRA 1955

Ekkor már nagyon feszített az érzés, hogy látnom kell valamit a nagyvilágból. Hegyeket, amiket eddig csak képen láttam. Sikerrült helyet kapni az egyik IBUSZ útra. A különvonat bordó plüss ülésébe süppedtem, s hallgattam neves útitársaim lelkes meséit a tájról és jóindulatú tanácsaikat.

– Ha központban akarnak lenni és kirándulni, Ótátrafüredet válasszák. Én a csendesebb Lomnicra megyek, mert dolgozni akarok, – mutatott írógépére Stella Adorján.

Poprádon szálltunk a vonatról. Már ez a név is varázslatos volt számomra. Izgalmas találkozni olyan hellyel, amit eddig könyvek lapjairól, idősebbek emlékeiből ismertünk. Innen nyitott teherautóval vittek tovább bennünket. Az út menti hatalmas fák, mint örök, vigyázták nyugodt pihenésünket.

Hirtelen bukkant ki fehér felhők alól a Tátra. Lenyűgözött és képzeletben magához emelt a magasba. Nem bírtam addig várni, míg kiosztják a költő pénzt és jegyet válthatok a kis vonatra. Azonnal útnak indultam gyalog öt társammal Lomnicra. És élveztem az erdő illatát, a nagy, lapos köveken szökkenő vizet. Mindent látni akartam.

A Csorba tó csendes volt még. A tiszta tó partján ülve csodáltam az átlátszó vizet, nyugalmat. A sínek az állandóság látszatát keltették, beléjük ütvé: Diósgyőr, 1914.

Felsétáltunk a Poprádi tóhoz is, és hitetlenkedtem, milyen kellemes kis patakából lesz a Poprád folyó. Megálltam a fahídon és szerettem volna végigkísérni a vizet az útján... Mód is nyílt erre rövidesen. Autóbusszal a Trikorona tövében a tutajozáshoz ma-

gát kellett Dunajecig mentünk. Széna száradt a hegyek lankáin. Úgy maradt meg bennem e vidék, mintha itt mindig kora őszenne, bágyadt napfénnel, fű, fa illatával, víz fodrok szökkenésével az út menti folyóban.

Visszafelé jövet már mély sötét este volt. Hirtelen megállt az autóbusz és az utasok néma csendben gyönyörködtek az úton átsetáló őzcsaládban.

Javorina pici és bájos falu. Errefelé már igazi faházakban laknak az emberek. Zdiár körül kiszélesedik a látóhatár és a legelésző állatok kolompjának hangja összemosódik a faluból jövő harangszóval.

Felmentem a Téry menedékházhoz. Csend mindenütt. Ez számomra a világ teteje. Öt hideg vizű tó folyik egymásba kristálytiszta csordogálva. Béke van. Együtt isszák a teát csehek, lengyelek, szlovákok, magyarok. Aki ide felhoz egy hátizsák tűzifát, kap egy csésze teát.

Egy szál egyedül voltam itt fent az enyéim közül és hirtelen elfogott a vágy, hogy igazi társra találjak az életben. Igazira, aki soha nem hagy ilyen egyedül.

FEKETE, KÉK ÉS SZÜRKE TENGER

A tenger, először. 1956. Románia

Mire szüleimmel kiszálltunk a vonatból a fárasztó út után Constancában, alig ismertük meg hozzátartozóinkat, olyan barnára színezte őket egy nap alatt a tengeri levegő.

A szállásunk egy nyugdíjas házaspárnál volt, akik a szűk udvar jobb oldalán levő konyhában foglalatostkodtak. Kedvenc ételüket, a padlizsánt készítették olajjal, vas serpenyőben, zöldes, kocsonyás tömegnek tűnt készen. Savanykás, barna kenyéren, ami kellemes meleg, friss volt, fehér juhtúrót ettek. A házban rózsá-

illatú szappanszag terjengett állandóan, bolgár artisták laktak az egyik szobában.

Elindultunk felfedezni a várost és a tengert. Ovidius szobra árvalkodva tekintett ránk, mint aki hosszú századok óta sem érzi otthonának a várost, csak száműzetése helyének. A félholdas mecset is díszletként hatott a téren. Útközben török bugyogós asszonyokkal is találkoztunk. A plázs kicsit sáros volt. A tengeren nagy fehér hajók tűntek fel a kikötőben. Csuklómon az akkor divatos nylon karóra volt. Fiatal tengerészek állítottak meg bennünket és addig nem tágtítottak, míg el nem adtuk nekik az órát. Nagynéném leleményes asszony lévén két nylon pelenka közé helyezett rózsaszín anyagból varrt nekem csinos, kétfülű szatyrot az útra, ez is egy erőszakos vásárlás áldozataként cserélt gazdát. Később a házigazdáink vásároltak tőlünk egy pakli kártyát, tudtuk, hogy ez kelendő áru. Egy olcsó fehér gyöngyből való nyakláncot is. A költőpénzünk mindebből már kitelt.

A parti sétány a Casinóhoz vezetett. A sziklalépcsőket tarajos loccsanással ostorozta a partra érő hullám. Az épületet már jól ismertem eddigi olvasmányaimból és idősebb barátaink elbeszéléséből. Örültem, hogy a valóságban is láthatom. A Casinóban megünnepeltük, hogy együtt töltjük a szabadságunkat. A kitérő ebédhez zamatos, tüzes nagyenyedi bort ittunk. Gondtalan, szép utazást tervezett nekünk Laci bácsi. Eforiára rándultunk át. Itt mélyebb a víz a part közelében. Csónakkal „jártunk” egyet. Mereven kapaszkodtam a csónak oldalába, – kiszámíthatatlan a hullámozó tenger.

A kertvendéglőben csorbát tálaltak fel, – hal, csirke és sertés csorbát. Ez savanykás leves; a hal szeme bámult rám a tányérből.

Mangalia, Tikirgiu még nem volt kiépítve. A vonat csendesen kocogott velünk. A nap lebukott, hűvös lett az este. Jó, hogy hoztunk kötött kabátot.

Másnap Mamaiába mentünk. A part közelében szépek a szálodák. A homokon színes napernyők sorakoztak és lepedőkből

rótt alkalmi sátrak. Forró a homok, tűz a nap és a parton a víz kivetett egy rákot. Alig merek a tengerbe lépni. A sós víz marja a bőrömet, lezuhanyozom. Nézem a messzeséget. Szeretnék átlátni a túlsó partra, de csak a víz nagy tömegét látom, ami a távolban valóban fekete.

A kék tenger

Először Óbecséről indultunk vonattal Belgrádon át 1965-ben. A Duna vize úgy elárasztotta a part menti tájat, hogy a vonatunk cammogva próbált előrehaladni, a vízből csak a felső lépcsőfok látszott ki. Hosszú órákig tettük meg azt a pár kilométert, este felé értünk a fővárosi állomásra. Itt –ott papírokat sodort körülöttünk a nyári szellő az utcán. Éjjel ismeretlen tájakon haladtunk tovább, és pihentető érzés volt, mikor felsejlett a távolban a kék tenger. Néhány kanyar, és ott voltunk a fiumei állomáson. Az autóbuszra vártunk, olcsó szállást akartunk keresni egy közeli üdülőhelyen. Az emberek készségesek voltak, egymás után segítettek tanácsokkal hallva a beszélgetésünket, mind magyarul. Alig szálltunk fel a buszra, csattogott, villámlott körülöttünk a világ és özönvízszerű zuhatag ömlött mindenfele. Hiába reménykedtünk, nem volt merszünk kiszállni a buszból, a végállomásig mentünk Lovránba. Itt egy utcai elárusító bódé mellé húzódtunk és félve lestük, hogy sisteregve hogyan csap a villám a tengerbe. Igen jól esett volna egy védett sarok, egy kis meleg. Párom elindult a csendesedő esőben szállást keresni. Hamar kiderült, hogy rövid lesz az itt tartózkodásunk, a szálloda ára megváltoztatta terveinket. Kicsavartam a vizet a bőr szandálomból és elindultam elfoglalni a finom meleg ágyat.

Másnap már élvezhető volt a part menti séta. Hatalmas sziklákat nyaldosott körül a zúduló víztömeg, tetején tarajosan, féhéren fodrozva. Az ég kékje visszaverődött a víz felszínén és tá-

volban a sziget csúcsának zöldje villant bele a képbe. Ez hát az Adria.

Cápaveszélyvel fenyegettek a helybeliek és figyelmeztettek, hogy ez ellen véd a háló a vízben.

A fiumei kikötőben hatalmas fehér hajóóriás várakozott, távoli útra készen.

Második utunk alkalmával Crikvenicába foglaltam szállást egy szép, fehér szállodába, hogy egész családom kényelemben lehessen. Az utolsó tanítási napon történhetett, hogy a fiam találkozott a kanyaró kórokozójával. Az indulás előtti délutánon beteg lett. Hosszas telefonálgatás után egy barátunk fia vállalta, hogy anyámékhoz viszi Debrecenbe a lázas gyereket. Este megeredt az eső, dörgött, villámlott, és az autó vezetőjének két hetes volt a jogosítványa. Este fél tízkor jelezték anyámék telefonon, hogy megérkeztek. Hogy miért indultunk el végül? Akkoriban nagyon bonyolult volt megszervezni egy külföldi utat. És jobban én sem láthattam volna el a fiamat, mint apámék.

Gyönyörű, modern szálloda a tengerparton, már ki is néztünk egy jó szobát, – és közölték velünk a portán, hogy hiába fizettünk ki otthon mindent. Magánháznál kapunk szállást, az is a szálloda kötelékébe tartozik. Nem lelkesedtem túlságosan, főleg a távolságok miatt, de a fárasztó előzmények után nem volt erőm hadakozni.

Megtaláltuk a házat és felhaladva a lépcsőn kedves teraszon találtuk magunkat, zöld dézsában rózsaszín leander virított. Távolban a kék ég alatt piros tetős fehér házak díszlegtek. A házban két csendes szoba, sárga ernyős hangulatlámpa és nyugalom. Soha nem volt még ilyen tágas külön szobánk.

Az ujjam nem mozdult, megdagadt, sokat mostam az előkézületek során. A párom talált egy lapos fadarabot a szomszéd műhely udvarán, sínre tettük a kezemet és nem zavart semmi a sok izgalom után.

Nyaraltunk.

A strand közelében babér szegély a sétány oldalán. A kikötő mögött színes házak sorakoztak.

Délebbre indultunk Zadarig a jellegzetes városkák között. Piros háztetők pompáztak a káprázatosan fehér házakon, mély sötétkek a tenger és a köves ösvényeken öszvér kaptat.

Ez hát a kék tenger. Vízfestékek jutottak eszembe és életem első tintája, amit ijedtemben a szőnyegre öntöttem, mert kikaptam anyámtól csúnya betűimért. Úgy képzeltem, a mélyben is sötétkek ez a fenséges, szép tenger. És reméltem, legközelebb eljutunk Splitbe is, Diocletianus császár palotájához, azt szerettem volna látni és megmutatni Judit lányomnak is. És talán Dubrovnikba, hiszen ez volt az első város életemben, ahova egy üdvözlőlap hatására vágytam.

A szürke tenger

A divatos ovális melltű apró színes kövei között a türkizkék tetszett a legjobban. Velencéből való, ezt kapták ajándékba a nászutas párok asszonyai gyerekkorom idején. Látni akartam Vencét az ő meséiket hallva a távoli, de még anyagilag elérhető utazásaik városáról. Bizonyára olyan, gondoltam, mint egy nagy ékszeres doboz, tele türkizkék, korallpiros és más szép, színes díszítéssel, arannyal, napfénnel, a langyos tenger felett szálló bódító, kellemes dallamokkal. Talán a gondot sem ismerik a lakói. Vagy nincsenek is lakói? Egyetlen mese az egész város?

Menetrendszerű vízibuszra szálltunk, ami a Szent Márk térig visz, mint a legtöbb sietős turistát, aki csak bepillantani mer a városba a rövid idő és a lapos pénztárca miatt. Kicsit megleptek a vakolata-hagyott, elárvult házak bedeszkázott ablakai, a vízből fel-felcsapó kis fekete búzók, de a Szent Márk tér ragyogása, pompája valóban mesebelihez volt hasonló. Emberek és galambok áradata, harangok bongása, mintha egy ünneplő tömeg győ-

nyörködne itt mindenben, ami a lehető legtökéletesebbnek látszik. Az ékszeres kirakatban hivalkodóan pompás nyakék kellett magát minden hozzátartó darabbal, amelyeknél szebbet soha nem tervezhettem volna. Ovális virágok sora, rubin közepűkhöz fehér szirmok kapcsolódtak. Ára, az nem volt rajta. Az eladó ránézett egyszerű ruhánkra és nem is bajlódott vele, hogy elmagyarázza a csillagászati összeget. Úgysem tudná megfizetni – mondta.

Szállást foglaltam előre a kempingben. A tengerpart fővenyes volt, kicsit sárgásszürke. Barátságos kis öbölben fürödhettek és labdázhattak a gyerekek. Én mégis úgy éreztem talán életemben először így idegenben, hogy jó nekem a Balaton. Nem ilyen nagy vizet határol a partja, de ha eljutok néha oda, otthon vagyok benne.

Este a szürke távolban apró, imbolygó fények villóztak, Vence fényei.

A Húzli

Régi kedves ismerőseink évekig hívtak bennünket, míg elindultunk ilyen hosszú útra. Mögöttünk volt már Bécs tiszta, otthonos vendégfogadása, a mesés fekvésű nenzigi szállás, a hegyekből leszökdelő vizekkel szegett, zölden, hidegen csillogó Wallensee és a zürichi tó esti fénypompájában gyönyörködő luxusszállásunk, Gabi barátnőmék otthona. A fiam élvezte a forgófofel kényelmét és narancs juice-t iszogatótt náluk, ami itthon még nem volt mindennapos áru a boltokban. Másnap elénk jött Emy néni a fiával, Boázzal, és elindultunk velük a hegyekbe, ahova keskeny, kanyargós út vezetett. Megérkeztünk a Húzlibe, Emy néni fából készült otthonába. Itt, csaknem 1000 méter magasságban egy kicsit haza érkeztünk. A Húzli sötét falán a felirat: „Haus Andreas” a nemrég meghalt gazdára emlékeztetett. A ház körül a kert alakulóban volt még, de a muskátlis ablakok már jelezték, igazi otthon

van alakulóban. Alatta párolog a Sarneni tó és körös körül hegy-óriások. Hajnalban gyöngéden költögetett Emy néni; ilyenkor a legszebb a Wetterhorn. A gleccserek szikrázó hófehérek a tetején és a felkelő nap rózsaszínnel vonja be a tájat ott a magasban. Az már kicsit a világmindenség, bizony, félelmetes szépség. Bebújok a Hüzli otthonos melegébe és alszom tovább, míg fel nem ébreszt a reggeli kávé illata. Körülüljük az asztalt, kényelmesen beszélgetve és innen indulunk majd kirándulásainkra. Boáz kérése volt, hogy főzzek majd egy itthoni ízű almalevest és süssek egy rizskochot, ha hazajövünk. Akkoriban zsírt használtam még a sütésekhez, tejfelt a habaráshoz. Szerettük volna beszerezni a hozzávalókat, de ilyesmit nem tartanak az ottani boltok, csak tejszint, vajat vagy margarint.

Spiez kedvesebb a képeslapokon, a tó, a virágok esőbe burkóltak. Interlaken elegáns szállodasora büszkélkedik a távolban felmagasló Jungfrauval.

A Genfi tó partján bejártuk a Chateaux de Chillon több évszázados falait. Montreux szépségét nem hiába dicsérték ismerőseink és az útikönyvek.

A francia határ közelében, egy szerényebb kempingbe foglaltam szállást, udvarán kis kör alakú medence volt a gyerekek örö-

mére. Egy bögöly csípett meg, és jó nagyra dagadt a csípés helye. A szokásos altató mellé bevettem egy Pipolphent is. Fekhelyünk egy padlásféle helyen volt. Olyan mélyen aludtam a gyógyszerektől, hogy nem vettem észre, az éjszaka kitört vihar alatt villám csapott a szomszéd házba, ami le is égett reggelre. A Mont Blanc közelében jártunk, de nem mentünk át a határon. A Genfi tó partján autóztunk még egy keveset, bepillantottunk Lausanneba. Úgy terveztük, hogy lugánói levelező társainkhoz pénteki napon indulunk, hogy elkerüljük az utakon a hétvégi forgalmat. Csak arról nem tájékozódunk, hogy itt nem szombaton van a hétvége, hanem már péntek délután és olyan kocsisorban haladtunk, ami megnehezítette a tájékozódást. Különösen, hogy barátaink házat magas terméskőkerítés zárta el a külvilágtól. Hatalmas kertjükben levő medencéjükben éppen egy tanítványuk úszott, a férj foglalkozását sportprofesszorként határozták meg ők. Kétemeletes házukban mindenkinek külön szoba jutott, a kert túlsó végében a nagymama lakott egy kétemeletes házban, másik sarkában a kertnek pedig egy egyemeletes fehér házban a kertész házaspár. Az étkezés egészséges módon grillcsirke volt hatalmas fatálapokban többféle salátával. A hűtőben gelato minden mennyiségben. A gyerekeim 1-1 muffint kaptak süteményként.

Délután a házigazdánk föl vitt bennünket egyik autójukkal a hegyekbe, az ő szülőfalujába, ahol olaszos templomtorony és házak sorakoztak. Mire szétnéztünk kicsit, kigyúltak az esti fények a mellettünk levő hegyen. Az már Olaszország, mutatta a házigazdánk. Valahol a közelünkben húzódik a határ. Ennek ott nincs nagy jelentősége.

Vágytunk már haza. Itt semmi nem az enyém, még a gondjaink is mások.

Altdorfban bejártuk a Tell Vilmossal kapcsolatos emlékhelyeket. Einsiedeln körül az út mindannyiunkat Lillafüred környékére emlékeztetett. Hiába, nekünk szokatlanok ezek az óriási, hideg hegycsúcsok. Elzárják a látóhatárt, meg talán egy kicsit az

embereket is egymástól. Szerettünk volna még bepillantani Svájc keletre eső részébe is, bár tartottunk a magasba vezető davosi úttól, de nem kell félni tőle. Itt minden rendezett, tökéletes kényelem van mindenhol a lehetőségekhez képest. Muskátli piroslik az út menti házakon. Innsbrucki házigazdánk rétoromán nyelvű vidékről származott és felkeltette érdeklődésünket a nyelv iránt. Figyeltünk, hátha hallunk ilyen beszélgetést a környezetünkben.

Gondolatban elbúcsúztunk azután a Hűzlitől, utoljára voltunk ott együtt mindannyian.

Még egy búcsúpillantás Vaduz várára, a lichtensteini avar színnű erdőkre és kellemes, modern házaira, – megyünk hazafelé. Ebben a kis országban érdektelen az országhatár fogalma. A város intett, indulhattunk tovább.

Mikor 1968-ban közeledtünk a magyar határhoz, szerettünk volna még egy kis kitérőt tenni Ausztriában, de mivel késő délután lett, mégis haza indultunk. Este 8 után már az itthoni utakon jártunk szerencsére, mert lezárták a határt. Akkor voltak a csehszlovákiai események. Néhány napot Ausztriában kellett volna még időznünk valami táborban talán, bár államköltségen. De az éjszakát már Budán töltöttük az unokanővéremék vendégszeretetében.

(1968, 1972 *Giswill*)

GLOIRE

A svájci benzinkútnál 30 liter benzint akartunk venni. A fülemben csengett öreg tanárunk hangja, ahogy a francia dicsőségről beszélt, ahogy omlottak szájából a csodálatos dallamú francia szavak, ahogy becézve buzdított bennünket: mondják utánam, mucuskáim... de most az égvilágon semmi se jutott eszembe franciául, mintha sose tanultam volna. A francia gloire azért

olyan nagy fogalom volt előttem, hogy hosszú biztatás után rászántam magam egy villámlátogatásra.

Hónapokig szorongtam minden éjjel, féltem a hosszú úttól, mert nem voltam elég egészséges. És aztán csak eljutottunk a gloire országába. Bizonyára úgy képzeltem, hogy az országhatártól kezdve egy nagy diadalútban lesz részem, hogy mindenki a francia történelem és irodalom nagyjával akar megismertetni... De egyelőre csak mentünk a nagy melegben és egy teremtetett lelket sem láttunk a falukban. Három ház jobbról, három balról vakolatlan kövekből, itt-ott szénapadlással és az utolsó ház után önkiszolgáló benzinkúttal. A szomszág gyötört, de véletlenül se volt egy barátságos kút sehol. Nagy nehezen akadt az utunkba egy kétes tisztaságú italmérés olcsó vörös borával. Hol van itt a gloire? Az utak zömét javították, állandóan féltünk, hogy a pattogó kavics beveri az autónk ablakát. Ezt ugyanis nem tudták volna pótolni a Wartburgnál, még ha dúskáltunk volna is a költőpénzben.

Párizssal való találkozásunk igen rövid volt. Északról közelítettük meg, a Porte de la Vilette-ig eljutottunk. Ott megálltunk, hogy érdeklődjünk a Courbevoiba vezető út felől. Egy taxi sofőr igazított útba, hol kell letérni a peripheriqueről. Ha eltévesztjük a kaput, nehéz visszatalálni a körforgalomba- mondta.

A rue Anatole France-on balra mentünk, és érdeklődtünk a szállodánk felől. Tömegével van erre ilyen ütött kopott, egy-két emeletes olcsó szálloda. A bérlő a mindenes, portás, takarító, beszerző, ő tálalja a reggelit.

A szoba ablakból egy ócska háztetőre nyílt kilátás, zajos műhelyudvarra. És meleg minden mennyiségben. Az ivóvíz keserű, üveges ásványvizet kell venni. A környék tele különleges sört áruló arab üzletekkel, speciális ételeket készítő drága éttermekkel.

Ígéretünk van egy városnéző autózásra. Már esteledik és mi indulnánk. Rövid az időnk és szeretnénk látni Párizst! De bontják a városrészt, fáradt a vezetők, nappal költöznek. Parányi üzle-

tükben addig dolgoznak rokonaink, míg csak vevő jön, bármi kívánsággal. A megvásárolt szoknyát gyorsan fel kell hajtani, azt is megteszik. A fiatalok felkísérnek még berendezetlen, új lakásukba. Este 9 óra van, világos, a hatalmas üveglakon át tűz a nap. Lassan, álmosan előáll kísérőnk, indulhatunk. Irány a Place de l' Etoile! Többszörös autógyűrűbe fogva próbálunk utat törni a Champs Elyséesre. Az esti melegben keresem az út menti fákat; mintha elfonnyasztotta volna őket a hőség. Eszembe tolakszik a pesti Népköztársaság útja (Andrássy út) árnyas fáival. Kínézek magamnak egy házat, kerek ablakaival, vakító fehér falán arany díszítéssel; nekem ez tetszik.

Hová mehetnénk? A Mont Martre-ra. Az autóban maradok, fáradt vagyok a „hegymászáshoz”. Meredek, szűk utcában ütközve parkolnak az autók. A házak, mint operett díszletek sorakoznak körülöttem. Nyüzsgő párok sétálnak tarka ruhákban. A mulató ajtaján dobhártya repesztő zene tódul ki, piros lamé ruhába öltözött néger férfi énekes ritmikus dala teríti be az utcát. Egy kéz benyúl az autó ablakán és elismerőleg simogatja meg a fejemet. Várom vissza az enyéimet! Szívesen mozdulnék már ebből a számomra idegen világból.

Jönnek végre a gyerekek, bőr kalapot lóbálva. A fiam tele van lelkiismeret furdalással: sokat alkudoztak a kalap árából és ehhez nincsenek hozzászokva.

Indulnánk. Nem és nem gyújt az autó. Rossz az akkumulátor, mondja a rokonunk. A jobb autó otthon maradt és ez egy kicsit ócska. Taxit hívunk. Ég veled, éjszakai Párizs!

Második napon Bernard több időt igyekszik ránk szánni. Megyünk Versailles-ba. Elhaladunk a Bois de Boulogne mellett. Jó volna belülről látni, biztosan szép lehet. Minden filmen és könyvben olyan romantikus. Így csak poros, a melegtől fuldokló fák tömegének tűnik.

A Versaillesi kastély kerítése előtti téren autóbuszok várakoznak, közöttük árusítják az afrikai faragott tárgyakat és a bőrkalapokat.

A kastély hatalmas. Az óriási kerítés mögött macskaköves udvar. Itt-ott állványozás az épületeken, úgy látszik, rájuk fér a festés. Az ajtók előtt tolongás, nincs időnk kivárni, hogy vezetővel nézzünk végig mindent. Hozzácsapódunk egy iskolás csoporthoz. Az egyik fiúcska megpróbálja elvinni emlékebe a díszes ajtó egy darabkáját. Nem szól rá senki. Szerencsére én sem tudok megmukkanni franciául. Nézem a korabeli hatalmas, megvakult tükröket a tükörteremben. Túlzottan érzem a királyi ágyszékességét. Kár, hogy a tatarozás miatt sok mindent nem tudunk megnézni.

Szeretném látni Trianont is. Délidőben vagyunk, itt ilyenkor nincs hivatalos kastélylátogatás. Szépek az arányok, szép a park, és beleszok az ajtón. Gyönyörűek az újra kárpitozott bútorok. Rend, tisztaság és a bútorkárpitok almazöldje, meggypirosa mindig csodálatot ébreszt bennem.

A parkban egy üvegház szerű alkotmány szétbontva. Úgy látszik, ennek a renoválása is hátra van még. Kint a kijárat felé poros kis elárúsítóhely, olyan, mint falun vásárkor. Benne üdítő ital, kis választékban. Induljunk vissza Párizsba, hátha sikerül még rávenni Bernardot, hogy egy pillantást vessünk a Louvre gazdagságába.

A szárnyas Nike fenséges, a ruha redői mesteri szépségben omlanak alá. Keresem Mona Lisát. Várom, hogy egy nagy terem mélyéről felsejlik titokzatos mosolya. És egyszer csak a folyosó hosszúságú kiállító teremben felfedezem egy jobb oldali ajtó mellett. Igaz, hogy golyóálló üveg alatt, de a bámulatos gazdagságú képkiállításban Mona Lisa csak az egyik remekmű. Megpillantom gyerekkorom egyik kedves képét a sarokban, a tarka virágok sokasága most is gyönyörködtet. Jó volna hetekig itt bolyongani, de hát most csak tájékozódunk Párizsban, vígasztalom magamat.

A folyosón mellettünk egy házaspár beszélget: és aztán veszünk két almát,- hallom. Gondolom, magyar látogatók tervezik ezt a nagy bevásárlást.

Kimegyünk a tűző napfényre. Nagyon szeretnék egy pohár hideg vizet, de olyan fáradt a lábam, hogy csak állok a napon és keresem azt a sok virágot, parkot, lombot, amelyek a képeslapokon láthatók. Nem tűnnek elő.

Nagy nehezen eljutok az utcai hűvös márványasztalig. Az egyenes utca végén az Opera kukucskál ki a házrengetegből, mintha otthon nézegetném az útikönyvet. De ez mégiscsak egy csöppnyi Párizs a valóságban.

Visszamegyünk a szállodába. Kimosom a selyemruhámat, fél óra múlva száraz. Megpróbálunk pihenni az esti melegben.

Másnap taxival indulunk útnak. Ez biztos, kényelmes, és mindent megnézzünk, amit lehet néhány óra alatt. A Szent Mihály útján még soká köszönt be az ősz, csak a fákat keresem egyelőre. Állunk az autó-tömegben, mellettünk répa pirosan vakító blúzok lóbálóznak az utcai árus fogasain. Mindent rendjén megismerünk, a Sorbonne-t, a Szajna parti könyvpiacot, a Notre Dame-ot és végül Napoleon sírját. Itt kell keresni a gloire-t, próbálom visszaidézni franciatanárom lelkes szavait. Egyelőre pihentető hűvöst találok, és megcsodálom a sima vonalú, méltóságos vörös márvány síremléket. Kint elhaladunk az Invalidusok háza előtt, ahol életük végéig hajlékot találtak a háború nyomorékjai.

Tovább megyünk a minden turistát vonzó Eiffel torony felé. Barátaink csodálatos filmet készítettek az éjjel kivilágított szökőkútról, a fényben pompázó kilátásról. Mi csak nappal fogjuk látni mindezt, de így is pompás a látvány. Négy égtáj felé négy féle panoráma. A Mars mező, a Szajna, a Trocaderón pirosuló virágok, Párizs háztetői, melyek hol egymást támogatják, hol liget zöldelik a tetőn. A távolban a Sacre Coeur és a modern Párizs, ami számomra tetszetősen zárja le a látóhatárt.

A metró állomáson lenézek a lépcsőkön, nem látszik olyan gusztusosnak, hogy szét is nézzek benne. Elsétálunk az autóbushoz. Hirtelen átszámítom egy buszjegy árát; csaknem egy havi nyugdíjas bérlet ára. A buszon egy fiatalember ül mellettem, feje és szeme buzgón mozog jobbról balra: arab betűs könyvet olvas.

A Place Pigalle-nál folytatjuk a sétát. Bárhogy nézem, nem értem, miért tér ez? Utca inkább. A Moulin Rouge mellett kopott tűzfal mered rám a ház két oldalán. Éppen ez a sikk benne, hogy nem vadonatúj?

Gusztusos, tiszta gyorsétterembe megyünk, minimális adag saláta - tojás- szardínia ebédünket elfogyasztani. És csodák csodája, mögöttem a falon ki van írva a falra: Jó ivóvíz! Hideg, finom, iható víz, nem keserű és nem drága Badois üvegből. Egy kicsit erőre kapok. Pihenünk egyet ismerősünk lakásán. Megmutatja patinás belvárosi környezetben levő kis üzletét, kedvünkért ma nem dolgozik, csak a társa. Módom van megismerni egy eredeti párizsi, kb. 300 éves mellékhelyiséggel. Hát patkány nem cuppogott benne, de lehet, hogy csak a sötét miatt nem láttam. Ülőke nem volt benne, csak két talptámasz, mint amit Romániában láttam. Másnap elindulunk hazafelé.

A periferiqu-en túl megyünk a megfelelő kapun, ezért nem a stradan találjuk magunkat, hanem csaknem behajtunk egy hangárba az Orly-i repülőtéren. Nem jó, vissza kell fordulni más irányba. Vidéki kis városokon megyünk át. Eprenay új, a térképen sem találjuk, hol forduljunk vissza? Többször elmegyünk egy modern, televíziós szobákkal megépített kórház előtt. Sikeresül találni egy teremtet lelket, aki útba igazít Fontainebleau felé.

Nincs szerencsénk, öt perc múlva ebédidő lesz. Az ór egyetlen pillantásra se enged már be a kastélyba, - jöjjünk délután, mondja. Körüljárjuk a kastélyt. Szép helyet választott Napóleon búcsúja színteréül. Ma picit kopott az épület, de impozáns az aránya. Odailló a tó a kertben, körül az erdő és barátságos a város-

ka. Érkeznek a turista buszok, igen drága a hűsítő ital a szemközti vendéglő teraszán. És olvad, zuhog a meleg. Ideális autóútra való idő, lehet izzadni, fogyni.

Még egy vágyam van; megfejteti a titkot, mi vonzotta a festőket Barbizonba? Paál Lászlót, Munkácsyt is, csak a kortársak, a divat? A környék? Kis, kedves falu. Kinézek magamnak egy fehér házat, rózsaszín rózsákkal felfuttatva. (Természetes, hogy nem sikerült róla a fénykép). Hamar a falu végére érünk. Sárgálló gabonátáblák szemet pihentető messzeségbe nyúlva. Otthon érzem magam. Kellemes, szép napunk van. Ma még sírni sincs kedvem, ha egymást fárasztjuk az útközben adódott apró gondjainkkal. Még nem tudom, hogy ezt rövidesen bepótolhatom az esti szálláskereséskor. Hat óráig megtelnek a szobák, mire Langres-ba érünk. Nincs kedvem árokpárt menti, rozzant kényelmetlenségre. Egy szállodában van hely a főutcán, kellemesnek látszik, nyilván nem a legolcsóbb. Egyetlen luxusunk az úton, de ezen összezsörrenünk. Az étterem gusztusos, a vacsora kötelező és finom. Végre egy kényelmes fürdőszoba... és egész éjjel német énekszó a vendéglő zárt udvarán. Ez nem volt bekalkulálva az árba. Talán az árokpárti szállás is pihentetőbb lett volna.

Reggel benézek a főutca kis boltjaiba. Tiszták, szemet vidámítók. Az édességboltban csodás díszítésű ínycsengések, senki sem zavar a gyönyörködésben. Én vagyok az egyedüli vásárló a méregdrága holmik között. Veszek három apró, igazi marcipánt és indulunk, egyelőre Svájc felé.

Pár nap múlva Innsbruckban nézzük a televíziót. Kigyulladtak Párizs körül az erdők a nagy melegben. És itthon halljuk, hogy lövöldözés volt a metró állomáson. De mi már itthon pihenjük ki az út fáradalmait.

KUFSTEIN

Bár Ausztria gyönyörű ország, hosszú az út a turistának, ha csak keresztüljutni akar rajta. Különösen első utunk alkalmával még kanyargósabbak voltak az utak, s mire idáig értünk, hogy a fák és bokrok között megpillantottuk a kiírást: Kufstein 12 kilométer, végül tovább mentünk, nem ez volt a cél. Épp ezért még jobban vágytam látni, olyan bájos hely-e, mint a képeslapon? Olyan.

Kedves fekvésű, a folyó egyik partján zöld füves rét, hegyek díszítik a tájat, és a városkából kiemelkedik magamutogató fontosságával a vár, amit minden színes lapon élénkpiros tető díszít. Autó autó után suhan a csillogó kirakatok előtt. Milyen lehetett némasága, mikor a vár börtönében magyarok sínylődtek?

Rossz a felvonó, így nem látom meg a börtönt, csak a családom elbeszélése nyomán képzelem el. Míg várom őket, sétálgatok. A fagyaltos bolt négyszögletes nagy porcelán tégelyei hívogatnak, különlegesen szép színű fagyaltjaikkal. Barack sárgát és egy szép zöld színűt választok, ez pisztácia. Kellemesen hűsít a napsütésben. A vár alatt a toronyban megkondulnak a harangok. Talán ugyanezt hallották a fogoly magyarok is.

ÁRVA VÁRA

Hogy hova nyúlik vissza az utazás vágya? Nekem az elemista földrajz és történelem tanításig az az óhajításom, hogy láthassam a várakat.

Árva vára volt a kedvencem. Az első képeket róla a kávécsomagokban található színes mellékletekben láttam. Minden csomagba más-más vár képét rejtették, a történetük rövid leírásával. Mi gyerekek, cserélgettük egymás között az iskolai órák szünetében. Évek alatt így lassan megismertük a fontosabb történelmi események mozzanatait.

A vár kerek fél oldalával nézett felém a képről. Fehér fala barátságos, családias, talán még lakható is, úgy véltem.

És mikor később találkoztam vele, fenséges volt, magasban trónoló. Alatta csipkés fodrokba csapódva futott az Árva vize. Megpihentem lent egy kis padon és büszkén néztem fel az „én váramra”.

BÉCS

A hajó az elsők között volt, ami hosszú évek után Bécsbe indult, a második szervezett IBUSZ út. A kabinok külön a nőknek, külön a férfiaknak voltak kijelölve, 2 emeletes ágyakkal. Indulás előtt ropogós cseresznyét vettünk a parton és a hajón a csapnál megmosva eszegetni kezdtem. A nyugágyban heverve vártam, hogy ringassanak a Duna hullámai. Olcsó karton ruhám lebegni kezdett az erősödő dunai szélben. Pokrócot húztam magamra. Ezt senki se mondta, hogy fázni fogok a nyárban, de magam is gondolhattam volna. Rövidesen kiderült, hogy talán a cseresznyét se kellett volna megennem, vagy legalább is nem ebben a vízben mosni meg. Nyomorúságosan kezdődött az út. A kilátás szép volt a hajóból. Vác, Visegrád, Esztergom felbukkanó tornyával. A hajón bömbölt a divatos dal: Marina, Marina, Marina...

Hajózunk Bécs felé. Igazi külföld, igazi történelem. A Reisbrücke mellett kötünk ki. A parton izgatottan integető emberek, van, aki rég nem látott hozzátartozóját várja. Az idegenek meg kis névjegyet nyomnak az érkezők kezébe. A Mexico platzon olcsón vásárolhat forintért. Darvasnál a belvárosban várja a magyar üzlet.

Költőpénzünk mindössze 81 shilling, drága a villamos, gyalog indulunk várost látni. Nem birom a tempót nyurga barátaikkal, 4 hónap múlva várom a kislányom születését. Sem azokkal az útitársainkkal, akik minden templomot meg akarnak nézni, hogy

elmesélhessék a nagynéninek, aki mindezt látta lány korában. Így megbeszélünk egy találkozót, ahol sétánk végén megpihenünk.

Az Operában nyári ünnepi játékok vannak. 70 shilling egy iga-
zi jó jegy. De előadáson kívül 16-ért is megmutatják az Opera-
ház épületét belül. Az IBUSZ programra hagyatkozunk. Egyedül
a megbeszélt találkozóra ülünk le egy vendéglő teraszára, szeré-
nyen kávét és ásványvizet rendelve. A férfiak legalább nem ma-
radnak szomjasak a sör után, ami a mi számlánknak a töredéké-
be kerül. Már szerénynek sem érdemes lenni!

A másnapi úti összeállítás röviden mindent megmutat, ami
Bécsből csak látható.

Egy kicsit Pest a fekvése, a házai, majd annyi magyar szót is
hallani benne, mint otthon. Kevesebb a rom, nagyobb a tisztaság.
Szinte csak villanások maradnak meg bennem; Erzsébet királynő
gyönyörű kék bársony mellényes magyar ruhában, komor sötét
hálószobájuk, a sírboltban hol vannak a lányaik?

A Schönbrunn egy gyönyörű fogház. A Sasfióké, Erzsébeté, de
talán még Ferenc Józsefé is, ha hinni lehet a Schratt Katalin élet-
rajzíróinak. A Belvedere rabul ejt kedves arányaival. Röpködnek
az ismerős történetek, feltűnnek az épületek pillanatokra: Schu-
bert ház, Beethoven lakóháza, a Volksgarten szobrai, Mária Te-
rézia szobra a múzeum előtt, és mivel mindent látni akaró ba-
rátaink folyton Munkácsyt emlegetik, elhatározom, azért se né-
zem meg a freskóját, ami a múzeum kupoláját díszíti. Nem most,
hanem majd ha én akarom. Keservesen megbánom, mert követ-
kező két utunk alkalmával nem nyílik erre lehetőség, pedig már
mindenáron látni szeretném. Mindkétszer lázasan indulok út-
nak. Egyszer vizes ruhában fekvé várom, hogy az enyéme meg-
jöjjenek a múzeumból, következő utunk hétfőre esik, bemenni
nem lehet, de fényképezni végképp nem. Harmadik utunkon si-
kerül csak gyönyörködni benne, mikor már én is Munkácsy is-
merője vagyok.

Este kellemes sramli (schrammel) muzsikát hallgatunk a Grinzingben. A kirándulások jól szervezettek. Mayerlingben elmondják Rudolf trónörökös tragédiáját, megnézzük a templomot, a kerengőt, a csodálatos kék-vörös mozaik ablakokat. Várom, hogy meséljen a bécsi erdő, hogy halljak útközben valami kellemes dallamot.

Másnap a gyerekfaluba visznek minket. Szép kis házakban 8-9 gyermek él egy-egy fizetett pótmamával. A házakat nagyobb vállalatok tartják fenn. Szép minden. A játékos díszítések, a házak, a gyerekek és a perselybe dobok a shillingjeimből. Az én lányomnak nem lesz ilyen szép kis szobája, de mégis otthon leszünk. Eligazítom magamon nevetségesen olcsó kis terhes ruhámat; üljünk kényelmesen.

Még egy búcsú este, barátaink felülnek az óriáskerékre a Práterben. A cseresznye jóvoltából én ismerem Bécs legdrágább majolikás házikóit is, de már csak a bokorra telik a jótékony sötétben. Sokáig nem jönnek barátaink, elmegyünk érdeklődni. A bácsi, aki a kereket forgatja, fent felejtette őket a magasban. Az első ijedtség után megnyugodva sétálunk a hajóhoz. Kapuzárás. Holnap indulunk haza.

BALATON

*Az ég piros és palakék,
A lombokon szél orgonál.
Magasba szökő jegenyék
hajában reszket a homály.*

*Döng és csattog a Balaton,
rázza halványzöld üstökét;
mint óriás kaméleon
új s új színek tüzében ég.*

Képes Géza: Az ég piros...

ISMERKEDÉS

Úgy vágytam rá, hogy megismerjem, hiszen addig csak a mesékben hallottam róla. Vagy olvastam egy-egy panzió hirdetését olyan áron, ami elérhetetlen volt számunkra. Gyenesdiás neve jelentette számomra a Balatont, a barátnőmék oda jártak minden nyáron. Elképzeltem, milyen csodálatos lehet a vízparton a homokban játszadozni. De jóval túl voltam már a homokvár-építő koron, mikor először megláthattam. Abban a korban, mikor az esti tücsökHzene is a társ iránti vágyódást ébreszti bennünk.

Mikor megpillantottam, sejtelmesen kék volt, világoskék, mintha az ég folytatódna benne elválaszthatatlanul. A nyugodt vízfelszínen csak picit mozgás látszott, kis pára integetett felénk hívogatóan. Igen csendes volt itt minden még évekkel a háború után is. Autóval alig talákoztunk és sehol nem láttam a homokvárat építő gyerekeket. Az állomások fehér kerítései ismerősek, otthonosak, a rózsaszín virágok barátságosak az állomások

kertjében. De a házak, hát igen, kicsit kopottasak. Semmi nagyvilági élet, ami egykor a panziók ismertetőin látszott. A kertekben a gyümölcsfák levelei ringatják az út felszálló porát. Mickó néninél, Balatonrendesen is ugyancsak egyszerűek a napok.

A fehérre meszelt ház előtti vízpart valóságos szűnyog ország este. Az egyetlen szobában barnára festett ágyba fekszünk. Lámpaoltás után furcsa zajra figyelünk. A függönyön különös árnyak mászkálnak le, fel. Ismét lámpát gyújtunk. Tucatnyi mezei egér járkál otthonosan a függönyön, az ágyon. Hát nem túl barátságos az éjszaka. Még a nád bungalow is jobb szállás lehet e kertben – gondoljuk. Talán a reggel elfeledteti a szokatlan élményeket. Hunyorog a kora reggeli nap. Kiülök a mólóra, meg kellene „kóstolni” a vizet. Na, nem olyan messze, mint a ház asszonya reggeli frissítőjén, csak itt a nádas közelében. A nádas felől valami mozgás látszik.

– Kígyó!- kiáltok balga fejjel. Réműlve nézem a vastag, tekerőgőzö testet.

– Sikló akad bőven – nevetnek rajtam.

Hiába, nem barátkozom. Nem lettünk barátok a Balatonnal.

BARÁTKOZÁS

Akarom, hogy a gyerekeim örüljenek a Balatonnak. Igyekszem szállást keresni, de igen nehezen sikerül. 1966-ban még nem kínált szállodákat az IBUSZ, magánszálláshoz is csak nagy ismeretség árán lehetett jutni. Ígéretem van rá, hogy fájós lábamra való tekintettel rokonaim naponta egyszer elvisznek a strandra, de ez csak ígéret marad.

Este lefekszünk az új házban; csupa nedves az ágynemű. Még nem száradtak ki rendesen a falak sem. A bal lábamban hirtelen olyasmit érzek, mintha egy apró buborék pattant volna szét. Ré-

mület fog el: meghalok rövidesen – suttogom. Nem győz csitítani a párom. Sok számárságot találtál már ki – suttogja vissza – de hogy ilyesmit honnan veszel?

Valóban, meg kellene nyugodni. Még mindig félek egy kicsit, bírom-e, amit vállaltam? A párom segít, bevásárol reggel. Este mesél a gyerekeknek maga kitalálta, folytatásos mesét egy Rex nevű kutyáról. Mégis, mire vége a nyaralásnak, hosszú betegeskedés szegez ágyhoz. Az első nyár volt, amikor főszezonban kaptam szabadságot a munkahelyemről. Mindent meg akartam mutatni a gyerekeimnek, ami szép emlékként élt a gondolataimban. Felmentünk még a Tátrába is vonattal, a lomnici szállóba. Ezt nem kellett volna.

Két év múlva jutunk el ismét a Balatonhoz, egy boglári szakszervezeti üdülőbe, ahol a gyerekek barátja lesz egy Lédi nevű barna vizsla. Boglárt később szeretjük meg mindannyian a DIGÉP üdülő jóvoltából. Több éven át sok kedves napot töltünk el itt a balatoni szél ölelésében, baráti, meleg napfényben. A termékeny nyugalom napjait. Tanulás, olvasás, felkészülés a következő évi munkára, szakmai előadásokra. Megszokott, kedves zajok, a fákon ugráló, lompos farkukkal integető mókusok. Esti sétáinkon gyönyörködöm a naplemente színeiben, a pihentető loccsanásokban a parton.

Szeretem az út egyforma, apró kavicsait, a bokrok fehér és lila tölcsérű virágait, a kertben virító rózsákat, a szélben megdőlt fákat, amiket tépked a vihar.

Gyönyörű béke van a világban és bennem.

ALKONY

Sehol sem olyan csodálatos a naplemente, mint Boglárnál. Az alkonyi ég rózsaszínben, pirosban fürdik a Badacsony felett. A víz apró hullámokat vet. A levegő alig mozdul a csendben, s ha még-

is, csak olyan, mint egy boldog ölelés a karomon. Igen, ma nyugalom van, holnap jönnek az új üdülők. Jó lenne kimenni a part-ra a sűrűsödő, puha estben. Fehér frottírköpenybe burkolózva várni a csillagokat.

Talán soha vissza nem térő alkony ez.

– A halak este kapnak, tessék öltözni! – hívta a gondnok a páromat.

Összerezzenem. A nap lebukott. Hidegre fordult az este.

GONDTALAN PIHENÉS

Túléltük a téli hosszú betegségeket. Kedves barátaink vendégváró öröme fogad az északi parton, apró unokáik a kertben játszanak. A nyári hideg hetek után mintegy varázsütésre napfényözön fogad bennünket. Úgy nézek mindent, mint aki most először gyönyörködik a fák, a kert, a házak szépségében.

A városi gyerekek napok alatt barnára sülnek, labdáznak, úszkálnak a vízben. A hullámok lágyan ringatják a gumimatracot, néha össze- összetorlódva egymásra hajolnak. A fehér sirályok békésen röpdösnek körülöttünk.

Az üdülőben nők végzik és nők irányítják a munkát. Jó étvágygal fogyasztjuk a finom ételeket. Reggeli után tisztára mosott autókkal indul sok üdülő a környékre.

A sínen hatalmas vonatszerelvények dübörögnek mellettünk, és az országúton egymás után suhannak az élénk színű autók. Gondtalanul pihenünk. Finom sárgabarackot veszünk, kelleme-sen hűsít a melegben. Háromszor is elhúz felettünk a szúnyogirtót szóró repülőgép és a szúnyogok riadtan menekülnek a száradó gumimatracok mögé. A rózsák ugyan hervadoznak a kertben, de komfortosabb lett az üdülő. Meleg víz van minden kis házban, mindig nyitva van a fürdőszoba is. Mosógép, vasaló, centrifuga áll a rendelkezésünkre.

A kertben kellemes árnyékot adnak az óriási fák és csapdába ejtik a napfényt a piros padok fölött. Néha-néha felfigyelünk, hogy a rádióban az atomháború veszélyéről beszél a bemondó. A televízióban a hirosimai bombázás évfordulójára emlékeznek. Ránézek a boldogan nyaraló egészséges gyerekekre. Ugyan melyik akar majd háborút közülni, ha felnőtt? Én hiszem, hogy megérik mindannyian a következő századot. Szeretném hinni, hogy akkor is ilyen gondtalan béke lesz itt a Balaton parton, mint most, a hatalmas fák alatt kergetőző gyerekek körül. Akkor ők fognak itt gyönyörködni a saját gyerekeikben az ismerkedési est tánczene hangjai mellett. Ők fognak itt tünődni: mit rontottam el? Sokat, vagy keveset adtam nekik mindenből, ami útravaló egy életre?

Ha az időjárás jelentés szerint zápor, zivatar várható, kirándulást tervezünk aznapra. Mióta Erdődön és Koltón voltunk, látni szeretném Szendrey Júlia szülőházát. Örök egy képeslapot a házról, amit még gimnazista koromban kaptam. Keszthely előtt kell betérni a régi uradalmi épületekhez. Kis útmutatás után megtaláljuk a házat. Most nincs benne emlékszoba.

Fotó: Papp József

A Somogy megyei Zalában megnézzük a Zichy házat és a templomban a Zichy által festett Krisztus képet.

Balatonrendesre indulunk, megnézni a Bajcsy Zsilinszky házat, ahol fiatal korunkban többször is töltöttünk pár napot vendégségben. A vízparton akkoriban ott volt a zöldre festett „húzos kút”, amiből üdítő „szódavíz” jött. Már csak a nyomát találjuk. Aztán a strandnál kell elmenni a fehérre meszelt házhoz. A gondnok a tanácsomat kéri, hova tegye a pesti lakásból oda került bútorokat, illetve hogy hol voltak a szobában a régi bútorok.

Az Orvos Írók Körének találkozóit Balatonlellén rendezték az utóbbi években. Ide Judit lányom vitt el bennünket autóval több éven át. Mikor már tudta, hogy nem tölthet több nyarat velünk e tájon, átvitt bennünket Balatonboglárra, gyerekkori nyaraik helyére, elbúcsúzni. Most vagyunk itt együtt utoljára, mondta. Mit lehet az ilyen mondatokra válaszolni? Csendben elbúcsúztunk a halványan kéklő víz-hullámoktól. Azóta mi is csak gondolatban járunk arra.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KÉK ÉS SÁRGA SZÍNEKKEL

Napsugárfátyol tündökölt a fehér házak felett az erdő közelében, olyan volt, mintha a mésében járnánk.

Az Alföld beszédes csendjére vágytam, földekben alvó növények, magvak ígéretére, hogy majd tavasszal, ha újra erre járunk,

zöld lesz és sárga a határ a gazdag termésektől. A falusi kertek és házak békéjére, ahogy a langyos szellő körülölel a fehér felhőkkel díszített világoskék ég alatt. Gyerekkorom világára.

A Dóczy internátus falát, amelyik az udvarra nézett, vadszőlő futotta be. Első rajzóránkon Tar Zoltán tanár úr ezeket a pirosra hervadó leveleket festette meg velünk. De én a kék színre emlékeztem vele kapcsolatban, egy kiállítás ismertetőjén láttam az általa festett képen egy kék falú házat havas, fehér téli környezetben. Ezt szerettem volna viszontlátni. A családjához igyekeztünk, hogy a lakásban maradt képeket megcsodáljuk. Ott tűnt fel, hogy a festő gazdagon használta a sárga és a rózsaszíneket erdőrésztleteken. A kék házat nem sikerült megtalálni, csak kevés kéket a téli tájak egein.

Gyűjtöm a képeinek a másolatait, ha lehet, lefényképezem a festményeket. Lassan összejön egy kis albumra való.

Bessenyei, a költő, aki olyan csodálatosan tudja megfogal-

mazni a természet rendjének működését, így örökítette meg egykor, amit ezen a festményen láthatunk.

*Múlik a gyep fagya, gőzölög hidege,
Patakokra szaladt széjjel olvadt jege.
A hó alatt lakott föld szürkét mutat még,
De majd zöldülésre hozza a meleg ég.*

Bessenyei György: BÉCS, 6. MARTII 1777. 9 ÓRAKOR
REGGEL (részlet)

El kell fogadnom, hogy egyre ritkábban jutok el hosszabb utakra, pedig azt gondoltam régen, hogy idős koromban kedvemre utazgatok majd. Az erő már nem a régi a tagjaimban. Ha elfog az Alföld utáni vágy, majd ezeket a képeket fogom nézegetni.

ERDŐDI OLTÁRKÉP

Erdődön a várdombbal szemben nyúlik el egy hosszú egyenes fa-sor. E mellett egy kert, mögötte az erdő, jobbra a széles kocsút. Ehhez közel áll egy obeliszk, amelynek emléktáblájára Petőfi so-rait vésték:

*„Álldogálok a tó partján,
Szomorúfűz mellett”*

Ezt a kis tavat a Homoród patak táplálta. Ha Petőfi megjelent Erdődön, itt találkozott Júliával.

Az erdődi vár kápolnájában tartották az esküvőjüket 1847 szeptemberében, melynek oltára ma Szatmárnémetiben van. A költő így ír erről az eseményről Úti leveleiben: „Szerettünk volna, én is, menyasszonyom is, helyhez és alkalomhoz illő, komoly és ünnepélyes arcot ölteni, de sehogy sem sikerült, folyton mosolyogtunk egymásra.”

Annak akartam utána járni, hogy az oltár mikor és hogyan került el az erdődi kápolnából. Főleg az érdekelt, hogy ugyanezt a festményt nézhették-e a fiatalok a szertartás közben, amelyik most van az oltár felett?

Az erdődi vár romlása megkezdődött az 1800-as években, mivel nem volt már olyan funkciója és fontossága, mint a Rákóczi szabadságharc idején. A vár a Károlyi család birtokában maradt. Károlyi Sándor halála után nem volt többé a birtokosok lakóhelye, egyes szárnyait az uradalom céljaira és a tiszttartók lakására használták. Ez magyarázhatja azt, hogy a „19. század második felében már ismét elhagyott és romossá válik a kastély”. (internet: Erdőd története) Petőfi fiának születési ideje következett és ezért

elvitte a családját 1848 novemberében Debrecenbe, ahol kevésbé veszélyes helyet remélt a harcok idejére. Bejárta még egyszer a várat és a környékét, e sorokkal búcsúzva:

Bejárom egyszer még e helyeket,
Ma itt vagyok még, s holnap távoزم,
S tán vissza többé nem is jöhetek.

Lesz-é ezentúl, oh, kert, aki majd
Édes gyönyörrel jár e fák alatt?
Lesz-é ezentúl, oh, vár, aki majd
Szent tisztelettel nézi tornyodat?

(Elpusztuló kert ott a vár alatt..)

Az épület romlása tovább folytatódott. Később: „A délnyugati tornyot romantikus pártázattal látták el, ablakait román stílusúra alakították ki. A várban a milleniumi megemlékezések alkalmából egy kápolnát építettek, azon a helyen, ahol Petőfi Sándor és Szendrei Júlia megesküdtek 1847-ben.” (internet: Erdőd története)

„Az erdődi várkápolnát, melyben Petőfi Sándor és Szendrey Júlia 1847. szeptember 8-án házasságot kötött, a 20. század elején Meszlényi Gyula püspöknek a szatmári püspöki palota kápolnája 1904-ben elkészítettetett átalakítási tervét követően üritették ki. Az ottani oltárt az időközben elhunyt Meszlényi utóda, Boromisza Tibor püspök az 1908-ra felújított püspöki kápolnában helyeztette el, ahol napjainkban is látható.” (Népújság 2013. május 10, a szatmári püspöki palota története, a püspöki titkárság e-mail értesítése). Fotó: Internet

Az oltár nehéz megpróbáltatások után, kalandos úton került a Szatmárnémeti püspöki palotába, ahol 1991-ben Reizer Pál püspök restauráltatta és a püspöki magánkápolnában kapott méltó helyet. A püspöki kápolna egyik ékessége. Eredeti oltárképe Szoldatits Ferenc Madonnája volt. „A kápolnát a kommunizmus idején befalazták. Ebben az időben tűnt el az eredeti oltárkép, helyén 1990-től Mezey József Immaculataja látható.” (internet, Népújság 2013. május 10, Püspöki titkárság közlése).

Természetesen igyekeztem nyomára akadni továbbra is az eredetileg Erdődön látott oltárképnek, a Szoldatits képet keresve.

Szoldatits Ferenc:
MADONNA A GYERMEK JÉZUSSAL
című alkotás részletei

Festmény címe: Madonna a gyermek Jézussal

Aukciósház neve: Nagyházi Galéria

Aukció dátuma: 1999-01-01

Kikiáltási ár: 120000

Leütési ár: 180000

Magasság: 34

Szélesség: 33

Technika: olaj

Anyag: fa

Jelzés helye: jjl

Jel:

Mű keletkezése -tól: 0

Védett? nem

Kategória: festmény

Aukciós helye: Budapest

Ezt a hirdetést látva felvettem a kapcsolatot a Galéria tulajdonos-sal, aki nem ismerve ugyan az erdődi festmény történetét nem tartotta valószínűnek, hogy a két kép azonos lenne.

IRODALOM:

Dr. Bura László: Erdőd nyolc évszázada.

A Szatmári Római Katolikus Egyházmegye története
Szatmári Esperesi kerület

Papi és szerzetesi hivatások 1904-től

A Szatmárnémeti Püspöki Hivatal Titkársága e-mail-beni közlése
Erdőd története. Internet.

„...talán a legszebb vidék egész Magyarországon...”

Munkácsy Mihályt sok gyerekkori emlék kötötte Borsod megyéhez. Szülővárosából, Munkácsról 1848-ban menekültek Miskolcra a szabadságharc idején. Apja, Lieb Mihály kincstári sőtiszt volt. A Lieb család Tirolból származott, Lindenfeldből, ahogy unokanővére és sógorának a fia írta. Ők nem bajor származásúnak jelölték meg a családot, ahogy a Bártfai kódex leírása szerint gondolták. Az uradalmi sóraktár épületei a Zsolcai kaputól a Szinváig lenyúló telken voltak. Ide jártak a Lieb gyerekek játszani, kavicsokat dobálni a Szinvába meg a közeli Pece patakba. A sőtisztek részére három földszintes lakóházat alakítottak ki, ezek egyikében lakott a Lieb család, melyet szerény sárga épületnek ír le egy 1900-ban megjelent tárcsa. Telepy Károly készített róla egy festményt, ez Walther Ilgesnek a könyvében látható.

„... Aurél bátyám az udvar közepén álló kúthoz sietett és inni akart. Emil rákiabált:

– Állj fel a párkányra, majd felhúszom neked a vödöröt!

Egy pillanat alatt megtörtént, amikor Aurél a vödörre támaszkodott és inni akart, Emil elengedte a kút kerekét. Aurél természetesen a vízbe esett... Aurél ezúttal megúszta súlyos zúzódásokkal és erős tüdőgyulladással, de vajon nem itt szerezte a betegség csiráját, amelybe 18 éves korában belehalt?” Kaplonyban van eltemetve.

1849-ben Miskolcot előzőnlötték a muszkák, ezért Lieb Mihály a gyermekeit feleségével együtt Cserépvárra küldte, ahol a kis Mihály anyai nagybátyja, Reök Antal uradalmi tiszt volt a Coburg hercegi birtokon. Előzőleg nagyapja, Röck Theophil volt itt intéző. Itt maradtak a világosi fegyverletételig. Mihály számára ezek a napok voltak életének legboldogabb emlékei. A régi várnak már csak a romjai maradtak, de a kastély nagy lehetőséget kínált az önfeledt játéokra. „...a kapu bolthajtásai alatt egész fegyvertár, régi ágyúk – egyszóval minden, ami a gyermeklélek kezdődő képzelőerejét foglalkoztatja”... – írta visszaemlékezéseiben.

Nagyon szerette ezt a vidéket, innen gyönyörű a kilátás a környező hegyekre. „...talán a legszebb vidék egész Magyarországon”... – írta Cserépvárról.

Munkácsy így mutatta be az első látnivalót a várhegyhez érve: „... a bejáratnál bal kéz felől kis kápolna állott, jobb kéz felől a kút, amelynek kerekét naphosszat bölcs nyugalommal forgatta a szármár, mindig előre, szakadatlanul, örökös egyformasággal – szinte úgy érzem, mintha még most is forgatná...”

Ma nyolcszögletű kútház van a kút felett, amely 1860 körül épült.

A kastély tönkrement a második világháború után. 1959-ben lebontották. Mindössze néhány kép őrzi az emlékét.

A világosi fegyverletétel után a Lieb gyerekek édesanyjukkal viszatértek Miskolcra. Édesanyjuk 1850. január 12-én meghalt. A gyerekek nevelésében féltestvérük, Lieb Cecilia segített. Mihály 5 éves korában itt kezdett el iskolába járni. A fiúk a Szinvába, a Pecébe és a Sajóba jártak fürdeni, kavicsot gyűjteni játékaikhoz. Édesapjuk 1852-ben bekövetkezett halála után Mihály először nagybátyjához, Reök Antalhoz került Mezőkeresztesre, aki ekkor már itt lakott a Hofmann kúriában. Emil és Gyula itt is maradtak, Mihály pedig Gyulára költözött nagybátyjához, Röck Istvánhoz. Egyedül Gizellával laktak egymás közelében, aki Békéscsabára került nagynénjéhez, Steiner Jakabnéhoz. Emléküket különös gonddal ápolják ezen a vidéken.

Mihály felnőtt korában felkereste rokonait, mikor hazalátogatott, de Magyarországon soha nem volt igazi, saját otthona. Miskolcon sógornője, Munkácsy Emilné Juliska néni látta vendégül, de ekkor már többször jelentkeztek rajta betegségének tünetei.

Egy szanatóriumban halt meg Endenichben, ami most Bonn városának egy része. A szanatóriumot átépítették az utóbbi években.

IRODALOM:

Ónody Magdolna: „Íme, a festő”

KARÁCSONYOK

I.

Erről le fogunk szokni – szólt a kapus szigorúan. Nem lehet itt járkálni. Csak akinek igazolványa van, mert itt dolgozik, az mehet ki ezen a kapun, ahol az autók járnak- húzta elő zsebéből a nylon tokos igazolványt.

Igaza van-mondtam – a másik kapun jöttem be és nincs ilyen igazolványom, mert már évek óta nem dolgozom itt.

Hamarabb akartam elérni az autóbust, azért jöttem erre. De hát a szabály az szabály. Milyen jó, hogy a debreceni klinika kaput nem őrzik, hogy bármikor végig sétálhatok az ismerős fák és padok között. Hogy nem vagyok kizárva arról a helyről, amelyik életem egy darabja volt. Mert innen nyilvánvalóan ki vagyok rekesztve; nincs igazolványom. Pedig itt éltem legnehezebb éveimet, ezen a kerítésen belül. A legnehezebb ünnepeket és hétköznapiakat, csak a munka volt bennük a szép és abból mindig jutott elég. Néha én voltam az egyetlen „Nemecsek” az osztályon. Volt úgy, hogy egyszerre kellett volna lennem a földszinten és az emeleten. De ha ketten dolgoztunk is, jutott annyi munka, hogy nem várhattunk egymás segítségére. Fájdó szívvel gondoltam vissza 1947 decemberére. Nagy hó volt a Nagyerdő szélén, de szikrázóan sütött a nap. Reménykedtem, hogy sikerülnek az első kollokviumok az egyetemen. És egyszer talán, a sok tanulás végén lesz saját otthonom.

1958 karácsonyán apám is itt feküdt a kórházban. Nem voltam ügyeletes, de ilyenkor, ünnepen, mindenki szereti rendben tudni a háza táját. Küldik szeretteiket biztos helyre, a kórházba, nehogy otthon vegyen halálos fordulatot a betegségük. Déli fél

egykor véget ért a munkaidőm, ezt még érzékelttem az agyammal. De a lábam vitt egyik ágytól a másikig, és a kezem csinálta egyik munkát a másik után. A fiam közben nagyokat nyújtózkodott, lábával a májamnak támaszkodva. Ketten jártuk a folyosókat és a kórtermeket. Este fél nyolcra fejeztem be a munkát. Ledültem kórházi szobánk fehér vaságyára, és elnyomott a fáradtság, az álom. Nem tudom, gyújtott-e valaki gyertyát a cserépbe állított fenyőgallyon? Az még felködlött, hogy anyám valahol a közelemben van. Mivel nem volt igazi otthonunk, a párom valahol az ügyeletes szobában talált üres ágyat, vagy az EKG szoba díványán pihenhetett le. Mintha halk csengettyű hangot is hallottam volna. Aztán végképp a hatalmába kerített a pihentető, jótékony álom. Elvonultak előttem gyerekkorom karácsonyai.

Hajnalban vidám hangok hallatszottak át a falon a lakásként szolgáló szomszéd vendégszobából, erre ébredtem. Vajon milyen lesz a többi karácsony?

II.

Négy, öt éves koromban szerettem önállóan csavarogni, szomszédolni. Anyám nem ellenezte, szerette volna, ha önálló leszek az élet minden területén. Fehér bundámban, hócipőmön fehér, meleg kamásnival indultam el a nagy hóban kedvenc szomszédunkhoz, Zsuska nénihez. Nála kaptam egyet a fiai számára készült „suszter kötényből”, és engedte, hogy a konyhában tevékenykedjek utánaozva őt a kalács vagy tortakészítésben. Késő délután aztán haza indultam.

Ekkorra anyám és nagymamám már feldíszítették a fát. Egyik évben csupa rózsza formájú rózsaszínű dísz borított be a fehér angyalhaj, a szaloncukor is rózsaszínű papírba volt csomagolva. Ezüstszerű füzérek fonták körül a hatalmas fa ágait. Anyám megbillent a létrán és hogy ne zuhanjon nagyot, nagymamám kontyá-

ba kapaszkodott. Ezt én nem láttam természetesen, csak később mesélték, jót derülve a szerencsésen végződött baleseten.

Csengetett az angyal! – hívott anyám.

A csengő hangja olyannak tűnt nekem, mint apám rendelőjének bejáratí csengőjéé. Már megint elkéstem, nem láttam az angyalkát. Hogy tudott olyan észrevétlenül eltűnni- töprengtem, mikor ilyen hatalmas karácsonyfát hagyott itt? Alatta volt minden ajándék, amire vágytam, az áruházi katalógusból kiválasztott barnahajú copfos baba is. A zöld cserépkályhában barátságosan égett a tűz. Mindenki arra volt kíváncsi, melyik ajándéknak örülök a legjobban? Védtelennek éreztem magamat. Nem akartam senkit se megbántani.

Iskolás koromban voltak még nehezebb percei is az ünnepelésnek.

– Szabad-e az Istent dicsérni?

Sorakoztak be a szobába a betlehemesek. Ők sokan és együtt kántáltak, énekeltek, én egyedül, zavartan néztem őket. Megkönnyebbülés volt, mikor elmentek, annak árán, hogy a szokásos ajándékokat nekem kellett átadni. Mákos kalácsot, pénzt azoknak, akik talán iskolatársaim voltak. Nem láthattam az arcukat a maszkok mögött.

Ünnep első napján reggel templomba mentünk. Pernye Peszti (a faluban így hívták) érces hangja most is a fülemben cseng, ahogy a zsoltárokat énekelte. Ünnep másodnapján apai nagymamámmhoz mentünk Sáptra, a harmadik faluba. A szánkó aljába meleg téglát tettünk, hogy ne fázzon a lábunk és suhantunk a fémhár, kemény fagyban. Az út mentén évről évre feltűntek az árválkodó gémeskutak. Mozdulatlanág, semmi változás. Ez már életünk végéig egyforma kép lesz?- tűnődtem. Nem épül, nem rombolódik semmi.

A kemence körül kicsit megmelegedtünk a sütőházban, de a ház szobáiban hideg volt. Nem melegedtek át a falak, hiába gyújtottak be aznap a kályhába. Közel laktak apám testvérei, mi gye-

rekek újra találkozhattunk egymással. A szülők jólesően vették tudomásul, hogy mennyit nőttünk az utóbbi időben. Az asztalon párolgott a sárga tyúkhúsleves. A főtt húshoz meggyoszósz illett, a sültetekhez befőtt. Ebéd végén nagymamám omlós diós tésztával kínált, (fűttatott tisztának hívták a készítés során használt szalakáli miatt), ezt a kedvemért sütötte.

Apám a templomba ment, szép hangján szeretett énekelni. Ha nem volt túl hideg, én is vele tartottam.

Fáradtan szánkóztunk haza késő délután a gyakran csontig hatoló hidegben. Véget ért az ünnep, hogy következő évben ugyanígy ismétlődjék minden.

III.

1939-ben a Dóczi intézetben skarlát járvány miatt nem mehettünk ki a hálósobából. Minden lehetőséget megragadtunk, hogy agyonüssük az időt. 15 gyerek egy szobában, és felfordulást sem lehet csinálni, rendnek kell lenni!

– Minden vasárnap egy gyertyával többet gyújtunk az Advent Kreuzon- mondta Gréte néni, a hálós nénink. Az én ágyamon ott volt egy szép Laci nevű baba, azt bepólyáltuk. Együtt énekeltük németül a karácsonyi dalokat.

Joseph, lieber Joseph mein,
helf mir wiegen mein Kindelein,
Gott, der wird dein Lohner sein
im Himmelreich, der Jungfrau Sohn Maria.

Gerne liebe Maria mein,
helf ich dir wiegen das Kindelein.
Gott, der wird mein Lohner sein
im Himmelreich, der Jungfrau Sohn Maria.

Freu dich nun, oh christenschar,
der himmlische König klar,
nahm die Menschheit offenbar,
den uns gebar, die reine Magd Maria.

Süßer Jesu, auserkor'n,
weißt wohl, dass wir war'n verlör'n,
still uns deines Vaters Zorn,
dich hat gebor'n die reine Magd Maria.

O Tannenbaum, O Tannenbaum,
Wie treu sind deine Blätter.
Du grünst nicht nur zur Sommerzeit,
Nein auch im Winter wenn es schneit.
O Tannenbaum, O Tannenbaum,
Wie grün sind deine Blätter!
O Tannenbaum, O Tannenbaum,
Du kannst mir sehr gefallen!
Wie oft hat schon zur Winterszeit
Ein Baum von dir mich hoch erfreut!
O Tannenbaum, O Tannenbaum,
Du kannst mir sehr gefallen!
O Tannenbaum, O Tannenbaum,
Dein Kleid will mich was lehren:
Die Hoffnung und Beständigkeit
Gibt Mut und Kraft zu jeder Zeit!
O Tannenbaum, O Tannenbaum,
Dein Kleid will mich was lehren.

1942-ben katona-zöld gyapjúfonalat kaptunk, négy rövid kötő-
tűvel. Érmelegítőket kötöttünk belőle a fronton levő katonák-
nak. Sose kesztyűt, vagy zoknit, hanem érmelegítőt a csuklójuk-
ra. Ezeket küldtük csomagban. A nevünket rátűztük, hogy tud-

ják, kinek írjanak választ a frontról. Kaptam is olyat, hogy úgy dobtam le a kezemből, mintha parázs égetett volna meg. Végig olvasni is alig mertem, nehogy a tanárok kezébe kerüljön a levél. Szó sem volt benne arról, hogy a katonák csuklóját melegíti a mi ajándékunk. Hanem arról, hogy a kezük, lábuk lefagy a rettenetes téiben, hogy a fele se él már azoknak, akiknek címeztük az ajándékokat és egyáltalán, mit tudunk mi a háborúról a meleg szobákban? Azt, amit a híradóban látunk a moziban. Ő is udvarolt egy lánynak, Mártának. Múlt évben együtt síeltek a hegyekben. Hol van az már? És találkoznak-e még? Tanuljon csak szorgalmasan, kislány- írta-, legyen továbbra is szófogadó, engedelmes diák, és várja a Jézuskát a szeretet ünnepén. Másnap is ez járt a fejemben a délutáni intézeti séta alatt. A Benyáts üzlet mellett sütötte a gesztenyesütő néni a finom, meleg, parázs gesztenyét, barna bundás, illatos hölgy suhant el mellettünk. Az Alföldi palota lépcsőháza fűtve volt, a fogorvoshoz mentünk. Jó meleg, biztonság, nyugalom körülöttünk. Mi van hát a világban? A kirkatokban csillogó poharak, tüll-ruhás porcelánbabák. Azt vettem karácsonyi ajándéknak. Hosszú volt a vakáció.

Országos Széchényi Könyvtár

IV.

1945-ben szerdán kaptuk ki az iskolai szünetet. Délután elbúcsúztunk a háziaktól, akiknél albérletben laktam. Apám jött értem, és már délután felkérezkodtunk a nyitott barna vagonokba a debreceni vasútállomáson, amelyekben magasan állt a havas jég. Kuporogtunk, hogy a szél ne fújja a fejünket és vártuk az indulást sötét estig. Nem gondoltuk, hogy néhány nap múlva apám kézi hajtánnyal teszi meg visszafele ezt az utat hatalmas hóban a házigazdám temetésére. Szepszist kapott december végén és még fogaranyért sem kaptak egy szem Ultraseptylt sem, ami néha a fodrászüzletekben cserélt gazdát. A belklinikán halt meg vásár-

nap, ahol a következő februárban kapták meg az első Penicillin szállítmányt, ami őt is megmenthette volna.

Otthon szaloncukrot készítettünk házilag, színes és csillogó papírokból, ezüst csillámporral díszeket csináltunk a karácsonyfára. Volt egy remek zsíros bőr csizmám meg fontunk kártolt birka szőrből egy kis gyapjúfonalat, egy meleg kötött blúzra valót. Papagály festékkel szép pirosra festettem és megkötöttem. Évek múlva is szívesen viseltem.

Tankönyv kevés akadt, kézzel írt jegyzeteink voltak és sok kötelező olvasmány a tüzelő hiány miatt kissé hosszabbra nyúlt téli szünetre. Csupa hősök, háború, Julius Caesar. Egyedül éreztem magam köztük. Mi hát az élet?

V.

Nagyanyámékhoz mentünk ismét Sáptra. Útközben láttuk, hogy a tetétleni romos kápolna ablakán lilás üvegdarabok lógtak a fagyos télben, sejtelmes fénnel. A sápi templomban a pap arról beszélt, hogy legyen béke közöttünk és az emberek közt jóakarát.

Miért ne lenne jóakarát- tűnődtem. Háború után, szegényen élők között miért ne lenne legalább jóakarát?

VI.

1959. Ez már a valóság. Mindkét kezem gipszsínen innhüvelygyulladás miatt. Anyám gondoskodására szorulok. Állok a kirakat előtt az Alföldi palotánál és bizony, potyog a könnyem. Fiam első decembere és nekem még egy csoki mikulásra sem telik, pedig a férjem is hazaküldte a zsoldját. Örülök, ha a szüleim el tudnak látni minket.

VII.

1960-ban, lányom születése után anyámék tették lehetővé, hogy sebeim zavartalanul gyógyulhassanak, okulva az első szülésem rémálomnak is beillő emlékeiből. Decemberben kerültünk haza, új szövetkezeti lakásunkba. Szűkös beosztású volt ez is, de igaznak is mondható konyhája volt és fürdőkádja. Nagynéném segített a férjemnek a költözésben. Nem emlékszem, volt-e karácsonyfánk? De ajándékként kaptam a gondviseléstől Rozikát, aki jól el tudta látni a gyerekeimet és szeretett is velük törődni. 3 hónap után akkor is vissza kellett menni dolgozni, ha még ülni se tudtam.

Ha volt is segítségem hétköznapiakra, ünnepeken magamra maradtam a gondokkal. A jegyes tejért már fél ötkor el kellett menni. Kibújtam a jó meleg ágyból, míg a többiek aludtak, én elindultam sorba állni. Ötkor már késő. Akkor nyitott a tejboltos, de addigra már sokan sorakoztak. Kiszólt az ajtón; ha behozzák a kannát (nagy alumínium kanna volt), akkor adom a tejet. A jegyesnek fele annyi volt az ára, mint a szabad tejnek, ez a gyerekekre járt. Aztán tűzgyújtás a kályhákba, főzés, kalácssütés (akkoriban csak a vasárnap volt szabad, minden hétköznapi dolgoztunk), fadísztés, és délutánra már olyan fáradt voltam, hogy csak arra vágytam, bárcsak az az angyal, akiről gyerekkoromban meséltek nekem, intézné el, hogy egy fél órát alhassak! Hogy este pihenten örülhessek a szeretetnek, az ajándéknak, a melegnek, annak, hogy élünk és család vagyunk!

Sok – sok betegeskedés után 1966-ban is decemberre kerültem haza a klinikáról. Fiam jobb kezét előző nap ín és idegvarrattal tette nyugalomba egy kedves és ügyes kolléga, meghagyva a reményt, hogy nem lesz maradandó károsodása. Nem hiszem, hogy a karácsonyfa lett volna a legnagyobb gondunk. Nekem legalábbis az az ajándék jutott később a sorstól, hogy egyedül ki tudtam támolyni a fürdőszobába.

VIII.

Az 1970-es években a fát már a gyerekek díszítik. Korán gyűjtünk gyertyát, mert utána együtt megyünk ünnepelni a nagyobb családdal, anyósomékkal. Mániákusan fényképezek minden karácsonykor, rögzíteni szeretném az ünnep hangulatát. Ezt senki sem érti, és kényszeredetten veszik tudomásul a gyerekek a hajthatatlanságomat. Tulajdonképpen jó, hogy ilyenkor találkozok a család. Máskor alig szabadok a gyerekek az iskolai kötelezettségek miatt. Most egy kicsit beszélgethetnek, nevetgélhetnek gondtalanul. Mindenki megkeresi az ajándékát a fa körül, egész halom holmi, ha összerakjuk. És én makacsul ragaszkodom az én külön ünnepi elképzelésemhez: egy rózsaszín kád langyos vízhez, kellemes fürdő után kényelmes fekhelyhez, nyugtató zene melletti pihenéshez. Másnap újjászületve mesélni a nagyobb családnak; végre otthon ünnepeltünk!

IX.

1984. Már nyugdíjban vagyok. Jó lenne, ha nemsokára elkészülne a nagyobb konyhám, ahol az egész család együtt süthetné, főzhetné az ünnepi ételeket úgy, mint otthon, az én gyerekkoromban. Mit is kívánhatnék legszebb ajándéknak erre a karácsonyra? A lányom vizsgázik, a fiam katona. Békét. Legyen az emberek közt jóakarát, legyen béke a világban és önmagunkban...

X. DÉDI UGAT MAGÁBAN

Bármilyen döbbenetes is a cím, nem változtathatok rajta. Így történt.

Elhatároztam, az idén nem lesz nagy karácsonyozás. Holt fáradt-ra dolgozza magát az ember és mire az ajándék a kezébe kerül,

már rosszul működik a memóriája is. Tavalý az unokáimtól saját készítésű kézimunkát kaptam én is, anyám is. Hiába rámostam ki később a szekrényemet többször is, nem találtam. Nagyon bántott a dolog. Igaz, lezajlott közben két kisebb agyérögörcsöm is, de ez nem mentség számomra. Lassan kiderült, hogy anyám mindkét kézimunkát magával vitte örömében.

Sütöttem, főztem most is ünnep előtt, hogy semmi ne maradjon az utolsó napra. Elkészítettem mindenki kedvenc tortáját. A tortakrémmel ostyalapokat is megtöltöttem, hogy legyen elég édes-ség az asztalon. Úgy gondoltuk, elmegyünk anyámhoz az ajándékaikkal. Esetleg bejutunk a templomba is, megnézzük a jászolt, ha nem találjuk zárva a templomajtót úgy, mint 2 évvel ezelőtt. A karácsonyfát feldíszítettük itthon, majd jön mindenki, mikor tud.

Anyám gondozója váratlanul hazautazott családi ügyben, így egyedül maradt félig gyógyult karjával. Jöttek, mentek a telefon üzenetek, a szomszédasszonya ment át hozzá segíteni. Egyedül nem maradhat, elhoztuk anyámat ismét. Itt legalább megnyugtattak a sebészetén, ha girbe-gurbán is, de már csaknem össze-forrt anyám csontja. 24-én nem gyújtottunk gyertyát. Majd, ha itt lesznek az unokák is, gondoltuk mindannyian. 25-én délben már össze-vissza dagadt a lábam a sok állástól. Úgy éreztem, tőből szakad ki a combom, míg terítettem az asztalt. Péter unokám telefonált; mégis hamarabb jönnek, most indulnak.

Mivel kertünk nincs, a lakásban élük ki „mozgásigényüket” a gyerekek, ha nálunk vannak. A szobájukban megépítük a szokásos „kisházat” a szétnyitható asztalból, szőnyegekből, abroszból palástot kötnek, papírból koronát a fejükre, s hogy anyám ne unatkozzon, szórakoztatni igyekeznek őt. Nagyobbik unokám az ágy mellé ül a kis székre és hosszan beszélget anyámmal egy hangosító készüléken át. Aztán négykézláb körülugrálják az ágyat ugatva, mint a kis kutyák. Anyám is csatlakozik a játékhoz néhány vau vau vakkantással, hiszen mindig szerette az állatokat.

Mivel rosszul lát és alig hall, nem észleli, hogy közben a dédunókái már kacagva ugrándoznak a folyosón is.

– Dédi ugat magában!- kiáltják boldogan és elégedetten a gyerekek, hogy anyámat jókedvre deríthették, és addig is elfelejtkezik betegségeiről és fájdalmáról, míg együtt játszanak.

Talán mégis szép ünnep ez a karácsony, - békítgetem magamat fáradtan,- ha ilyen vidám ajándékot kaphat az ember.

XI.

Ez az ötödik karácsony- mondta az uram. Négy év, de valóban az ötödik karácsony Judit nélkül, számoltam utána. Az első év végén a hangját akartam visszaidézni. Szerencsére csaknem minden karácsonyon magnóra vettük az ajándékosztás örömeit. Azokból válogattam össze kinek-kinek a neki szóló mondatokat és rögzítettem egy – egy kazettára.

Ilyen jó voltál, Péter? – kérdezte a lányom az unokámat.

Tavaly mi kaptunk meglepetésként Péteréktől egy DVD lemezt a lejátszóval együtt. Óvodáskori szerepléseik vannak rajta. Gábor felnőttet meghazudtolóan, gyönyörűen szaval hosszú verseket. Nem csoda, hogy az óvónője igen szerette, és Gábor is ragaszkodott Icuka nénihez még nagyobb korában is.

Minden ünnepnapon szeretünk elmenni Debrecenbe, a temetőbe. Vonattal kicsit fárasztó ilyenkor télen. A fiam is el akart jutni mindenképpen velünk, és Péter unokám is erősködött, hogy az ő autójával menjünk, az biztonságosabb a havas, jeges utakon. Ő ugyan volt a sírnál pár nappal ezelőtt, de szokás szerint jönni szeretett volna az ünnep tiszteletére. Végül a Péternél makacskodó hőemelkedés döntötte el, hogy a fiammal mentünk. Csak műanyag kis karácsonyfát kaptunk most a piaci árusoknál, arra tettem pár szem szaloncukrot és egy kis ezüst díszet. Szükségtől ezt vittük magunkkal, ha nem kapunk jobbat.

Az utat szerencsésen megjártuk az autópályán, de a temetőben nehéz volt boldogulni a sírokon. Arasznyinál magasabb jeges hó takarta valamennyit. Péter fehér rózsái megfagyva simultak a sírkő lábához. Mi sem tudtunk eltakarítani mindent, csak kevés havat vágtunk le egy késsel.

A temető kapunál kicsit mutatósabb fenyőágot kaptunk, feldíszítve, ezt tettük a lányom sírjára. A műanyagot nagyszüleim sírján hagytuk. Judit a fehér meg sárga rózsát szerette, utóbbit anyám is. A fiam ezeket választotta. Meg kellett alkudni az élethű műanyag virágokkal, kár lett volna az élő virágokat a hóban fagyasztani.

Szerencsésen hazaértünk. Az ünnepnapokat beosztották a család tagjai, hogy egy napig legalább együtt lehessünk. A fiam 24-én ügyelt a kórházi osztályon, a vöm 25-én. Az unokáim 25-én jöttek, volt időm elkészíteni a mindenki által kedvelt tortát és a többi ételt is. Egy kis ijedelem színezte azért az előkészületeket. A hűtőszekrény, amelyiknek a mélyhűtőjében a húsok voltak, éjjel kiolvadt. Szerencsére kevés hús romlott el, de a többit fel kellett dolgozni sürgősen.

Nem készültünk túl sok ajándékkal, mégis összegyűlt bőven. Főleg személyre szabott volt a szándék az ajándékok készítésénél, beszerzésénél. A fiam olyan könyvet adott az apjának, amely gyermekkorának helyszíneit örökítette meg. Én egy új mosógépet kaptam tőle, amelyikkel még most ismerkedem. Állítólag nincs fél program az újabb gépeken, mivel így is takarékosan bánnak a vízzel. A legdrágábbat szánta nekem, de azt túlzásnak gondoltam. Bár lehet, hogy azon fél programot is találtam volna.

Az unokáim a nagypajuk egész évi illatszer és borotválkozó készletéhez szoktak hozzájárulni. Én az anyjuk főleg kicsi kori képeiből csináltam számukra egy kis gyűjteményt. Iskoláskori karácsonyi énekeink szövegét másoltam le németül, magyarul és az imákat más nyelven is. A fényképmásolónál láttam egy ezüstszínű képtartót, aminek a formája megtetszett. Ezt az uramnak

szántam. Beletettem a gyönyörű képet, amelyiken Judit a karjában tartja a fiát. Együtt gyönyörködtek a csillagszórókban évekel azelőtt.

Mikor már elcsendesedik a ház, akkor szoktunk az unokáimmal külön foglalkozásba kezdeni. Tavaly a régi fényképalbumok seregét nézegettük át, idén megtalálták azt a dobozt, amelyikben hanglemezek sorakoztak. Többet közülük még 1943-ban vettem Debrecenben a Szendrő hanglemez kereskedésben. Végig hallgattuk a dalokat, zongoradarabokat. Talán majd egyszer modern eszközökkel rögzítik valamennyit. Éjfél után még kijár ilyenkor egy kis kakaóivás kaláccsal, tortaevés, egy órákor aztán lefeküdtünk.

A másnap aztán tervszerűen zajlott. Ebéd után rokonlátogatás, mi a párommal elégedtem mosogattunk. Akkor lett volna igazi a karácsony, ha mindenki itt lehetne, akiket szeretünk. Nagymamám beszélgethetne az unkáimmal. Ugyanolyan jó természet volt, mint Péternek. Csendesen, ügyesen dolgozott és oldotta meg a mindennapok bonyolultabb tennivalóit. Pétert kis Istenáldásának hívtam ezért a tulajdonságáért. Most, hogy ránéztem két derék unokámra, az a szó illet rájuk, hogy csoda. Szerencsés vagyok, hogy ilyen rendesek. Tudják, hogy a kék a kedvenc szímem. Szállóigének az a mondat marad meg az idei karácsonyból, amit Gábor kérdezett: Remélem, észrevetted, nagy, hogy a tiéd a legkékebb zacskó?

Meg kell alkudnom azzal a gondolattal, hogy nem tudhatom, hány karácsonyt tölthetünk még együtt. Klári barátnőm számolt be róla, hogy idén bizony nem bővelkedtek ajándékban. Fia, lánya és unokája voltak vele itthon, és úgy érezték, az a legfőbb ajándék, hogy ő még köztük lehet. Jó hangulatban lekuporodtak a földre a fiatalok és beszélgetés közben szívből jövő kacagásukkal töltötték be a szobát.

Hideg, havas lett Szilveszter napja is. Mi nem készültünk sehova, elégünk volt a régi kényszer-vendégeskedésekből. Este elálmosodtam, aludtam egy jóízű órácskát a meleg szobában. Meg

is ágyasztunk aztán, nem volt szórakoztató az addigi TV műsor. Meglátod, be fog még jönni a fiad éjfél előtt- vélekedett a párom. Nem hagyja ott a barátait, gondoltam.

Aztán csengettek 11-kor. A fiam jött koccintani velünk a boldogabb 2011-es évre.

Megjelent az Alterra kiadó 2013. évi Antológiájában.

OSZK

Nemzeti Széchenyi Könyvtár

DÉLIBÁBOK

Nem mondom, hogy sáros őszi időben is, de tavasszal, nyáron és gyerekkoromban télen is szerettem az Alföldet. Nyári vakáció idején a déli forróságban gyakran átkerékpároztam a forgalommentes úton a szomszéd faluba, vagy ha apámnak szabad órái voltak, át mentünk Hajdúszoboszlóra a strandra. Mikor közeledtünk a város széléhez, az úton előttünk vibrált a templom tornya. A délibáb hozzátartozott a nyár csodáihoz.

Osztályfőnöknőnk gyakran említette, hogy Sőreghy János múzeum igazgató úr mennyire szereti a Hortobágyot, és feljegyzéseket is készít róla. Én akkoriban még nem jártam arra és nem tudtam elképzelni, mi lehet ott a pusztán olyan sok érdekes és megfigyelni való dolog vagy jelenség. Nemrég kaptam meg Sári-kától, az igazgató úr lányától édesapjának egykori feljegyzéseit az 1920-as évekből, olvashatom már, hogy mit írt a Hortobágyról.

Engedélyével szeretném másokkal is megosztani a kedves sorokat.

„Mikor az egyre emelkedő nap felmelegítette a levegőt, előtűnedezték mindenfelé a gyönyörű délibábok. Örökösen lestem már, mikor fognak mutatkozni és akkor, mintha megsajnálta volna epekedésemet, egymásután mutogatták légies játékukat. Hullámzó víz, felemelt szárnyékerdő, torony, szilvamaggá varázsolt lebegő halom, két menő emberi alak voltak játszadozásaik tárgyai... Hogy milyen élmény volt ez számomra, nem is írom ide. Elég annyit említenem, hogy most láttam először délibábot!

...Egy csikós szétterült ménesét vágató lovon, karikásával patogatva terelte össze. Mellette nyargalt a puli. Tovább menve egy magános tehénnel talákoztunk. Néztük, merre, hová megy így egyedül? Távolabb egy nagy gulya legelt, bizonyára azt kereste,

de nem igen látta, mert bizonytalanul megállott. Egyszer csak elbőgte magát... és mi hallottuk, hogy a gulya kormosnyakú öreg bikája öblös hangon válaszol neki. Erre a tehén pontosan a hang irányában megindult. A hallása tehát jobb, mint a látása. Istenem, gondoltam, hiszen ezek most beszélgettek egymással!

Én nem győztem gyönyörködni az egyre gyarapodó délibábokban.”

Napló 1923. május 9-10

Dr. Sőreghy János

Már tudom, milyen élmény lehet az a szabadság érzés, mikor a szememet nem korlátozzák szürke házak a látásban, és a család délibáb játszik velünk a nyári melegben. Jó volna újra gyerekek lenni, utazgatni és felfedezni mindent, ami szép vagy érdekes a mi kis országunkban.

2014-02-14

Országos Széchényi Könyvtár

TARTALOM

TALÁLKOZÁSOK	5
BESSENYEI GYÖRGY, A TUDÓSÍTÓ	9
TÓTH ÁRPÁD ÉS A NAGYERDŐ	13
A NIKLAI FALEVÉL	16
UTAZGATÁSAIM	18
FEKETE, KÉK ÉS SZÜRKE TENGER	19
A kék tenger	21
A szürke tenger	23
A Húzli	24
GLOIRE	27
KUFSTEIN	34
ÁRVA VÁRA	34
BÉCS	35
BALATON	38
ISMERKEDÉS	38
BARÁTKOZÁS	39
ALKONY	40
GONDTALAN PIHENÉS	41
KÉK ÉS SÁRGA SZÍNEKKEL	44

ERDŐDI OLTÁRKÉP	46
KARÁCSONYOK	53
I.	53
II.	54
III.	56
IV.	58
V.	59
VI.	59
VII.	60
VIII.	61
IX.	61
X. DÉDI UGAT MAGÁBAN	61
XI.	63
DÉLIBÁBOK	67

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

9 789630 889278